

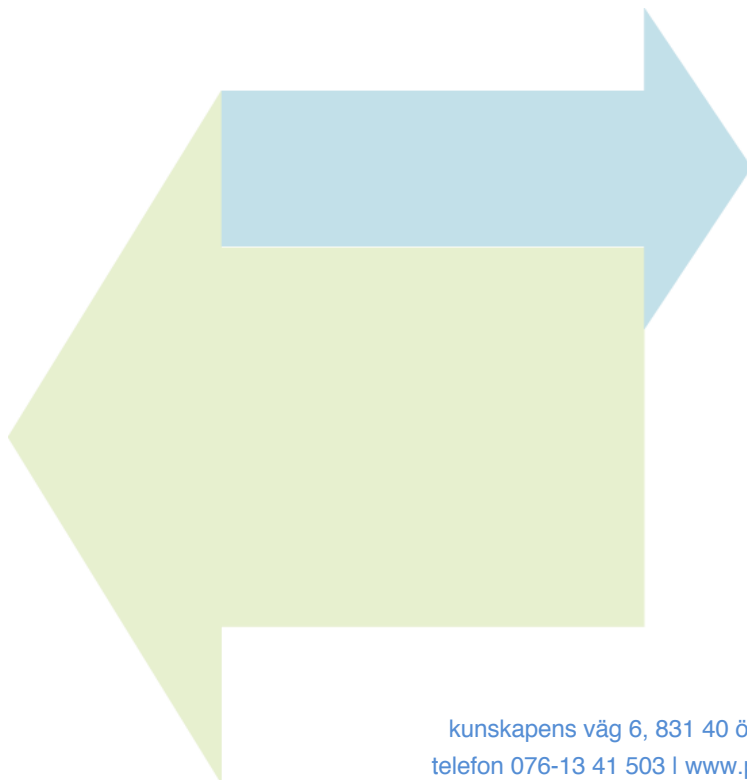
Samhällsekonomisk utvärdering

Partnerskap IOP (Idéburet Offentligt Partnerskap)

Östersunds kommun och Hej främling!

LivA (Livskraft för unga vuxna i Asylprocess)

Östersund 2019-03-01

Innehåll

INNEHÅLL	2
SAMMANFATTNING	4
INLEDNING	8
BAKGRUND	8
PAYOFFS UPPDRAG	8
PARTNERSKAP LIVA	9
RESULTAT AV DEN KVALITATIVA STUDIEN	11
HÄLSA	11
LIVSKRAFT	12
VAD DET ÄR SOM PÅVERKAR MOTIVATIONEN ATT GÅ I SKOLAN	14
BERÄTTA VAD SOM SKULLE KUNNA HÖJA DIN MOTIVATION?	14
HAR DU HAFT KONTAKT MED POLISEN SEDAN DU KOM TILL ÖSTERSUND/JÄMTLAND?	15
BERÄTTA HUR DU TÄNKER KRING DIN FRAMTID.	15
EKONOMI - HAR DU TILLRÄCKLIGT MED PENGAR?	16
SAMMANFATTNING OCH ANALYS AV DEN KVALITATIVA STUDIEN	16
EKONOMISK NYTTA UR ETT SOCIALT INVESTERINGSPEKTIK	18
METOD OCH GENOMFÖRANDE	18
PARTNERSKAPSKOSTNADER	19
INTÄKT	19
LÖNSAMHET, KORT SIKT – ETT ÅR	20
LÖNSAMHET, MEDELLÅNG SIKT – TRE TILL FEM ÅR	21
LÖNSAMHET, LÅNG SIKT – ÖVER FEM ÅR	23
LÖNSAMHET, SAMMANFATTNING OCH ANALYS	23
ANALYS, SLUTSATSER OCH REKOMMENDATIONER	25
BAKGRUND OCH FÖRUTSÄTTNINGAR	25
LIVA SKAPAR SAMHÄLLSNYTTA UNDER VISSA FÖRUTSÄTTNINGAR	26
STRATEGISKA EFFEKTER AV LIVA	26
AVSLUTANDE REKOMMENDATIONER	28
BILAGA 1, LIVA - BESKRIVNING OCH REDOVISNING AV HEJ FRÄMLING!	31
BILAGA 2 – LIVA - BESKRIVNING OCH REDOVISNING AV ÖSTERSUNDS KOMMUN.	44
BILAGA 3, JAMTLIS REDOVISNING AV ERFARENHETER AV LIVA	48
BILAGA 4, STUDIEFÖRBUNDET VUXENSKOLANS REDOVISNING AV ERFARENHETER AV LIVA	50
BILAGA 5, NYTTOSAM – VÅR BERÄKNINGSMODELL	51

Sammanfattning

Partnerskap LivA - samhällsekonomisk utvärdering

LivA, Livskraft för unga vuxna i Asylprocess, är ett s.k. IOP, Idéburet Offentligt Partnerskap, mellan Östersunds kommun och Hej främling! Partnerskapet är en samverkansmodell som utgör ett alternativ till bidragsfinansierad verksamhet och/eller upphandling av civilsamhällets olika organisationer. Tanken är att partnerskapet skall användas för att samarbeta mellan offentliga sektorn, kommuner/städer, landsting/regioner och civilsamhället. Avsikten är att bygga ”långsiktigt hållbara relationer” med civilsamhället som utgör en tredje sektor vid sidan om den kommunala organisationen och aktörerna på olika marknader. (Se vidare SKL ”Rapport från utvecklingsarbetet 2017, Utveckla idéburet offentligt partnerskap i kommuner, landsting och regioner).

Målgruppen för LivA är ensamkommande ungdomar som bott i kommunens verksamhet och fortfarande är i asylprocess. Den primära målgruppen (som står i fokus i denna utvärdering) utgörs av 14 ungdomar, medan en sekundär målgrupp utgörs av en betydligt större grupp unga vuxna. Tanken är att partnerskapet successivt skall nå fler av ungdomarna som finns i olika boenden och som är kvar i kommunens verksamhet för ensamkommande.

Partnerskapet genomförs under tiden 2017-12-01 – 2019-03-31. Östersunds kommun och Hej främling! har genom partnerskapet ett gemensamt engagemang, ägarskap och styrning, som bör pågå under längre tid och utvecklas genom gemensam uppföljning, utvärdering och i gemensamma beslut.

Uppdraget för Payoff är att beskriva Partnerskapet ur ett socialt investeringsperspektiv, stötta processen för att nå målen, genomföra en kvalitativ studie av deltagarnas upplevelse av insatsen och göra en analys av satsningens strategiska värde. Resultatet sammanfattas i denna rapport.

Partnerskapets resultat och möjliga effekter

Bakgrund

Den stora flyktingvågen 2015 har ställt hela det svenska samhället för utmaningar som vi varken var beredda på eller rustade för. Ett tydligt tecken på bristerna var att asylprocessen var mycket utdragen och inte fungerade på ett tillfredsställande sätt. Särskilt komplex blev asylprocessen för ensamkommande ungdomar, bl.a. kopplat till deras rätt till boende när de fyllt 18 år. LivA är därför en insats för att inkludera de unga vuxna och erbjuda eget boende istället för på Migrationsverkets anläggningar, se vidare Hej främling!`s redovisning i bilaga 1.

LivA skapar samhällsekonomisk nytta

De samhällsekonomiska beräkningarna utgår från att partnerskapet till sin karaktär både är en förebyggande och i vissa fall en tidig insats, som rent generellt har goda förutsättningar för att skapa nytta relativt kostnaderna på längre sikt. Traditionellt satsas mycket på sena insatser typ rehabilitering när individen har mer omfattande behov för att komma i egenförsörjning. Eftersom de stora vinsterna ligger framåt rent mänskligt och sett till samhällsnyttan föreslår vi att det görs någon form av uppföljning hur det går för dessa unga vuxna på tre till fem års sikt. Kostnaderna för den ursprungliga målgruppen plus övriga unga vuxna som nåtts är rimlig relativt andra partnerskap som vi utvärderat där unga vuxna deltagit.

Den samhällsekonomiska utvärderingen baseras till viss del på den kvalitativa studie som vi genomfört med hjälp av personal på Hej Främling! i föreläget (februari 2018) och i efterläget (januari 2019). Resultatet på denna studie ger vissa viktiga ledtrådar som vi använt oss av i vår lönsamhetsanalys. Den främsta signalen är betydelsen av att deltagarna får (permanent) uppehållstillstånd. Detta dels för att möjligheten/förhoppningen om att få uppehållstillstånd påverkar såväl deltagarnas skolsituation som deras motivation, dels – och framför allt – för att uppehållstillståndet är villkoret för att deltagarna varaktigt ska komma in i arbetslivet och ges möjlighet att ”betala” tillbaka de resurser som satsats på dem. Skulle alla 14 nekas uppehållstillstånd och tvingas lämna Sverige inom några år finns givetvis inga förutsättningar för att LivA ska vara lönsamt.

Om vi utgår från det omvända, d.v.s. att alla deltagare – eller åtminstone de allra flesta - kommer er-hålla uppehållstillstånd är vår bedömning att sannolikheten för lönsamhet för samhället på medellång sikt, d.v.s. tre efter avslutat partnerskap, är *god*. Vi stödjer den bedömningen på att det räcker om 1,5 deltagare kommer in i heltidsarbete utan subvention, d.v.s. att en av dessa arbetar heltid och en halvtid, alternativt att sju deltagare kommer i subventionerat arbete, eller alternativt att fyra ungdomar kommer i arbete, varav en arbetar utan subvention och två med subvention. För alla de tre alternativen gäller att arbetet ska pågå minst tre år.

Motsvarande analys för vad som krävs för kommunens lönsamhet är kravet något högre, nu krävs att 2,5 deltagare kommer i arbete med en inkomst på 22 500 kr per månad och att de behåller sitt arbete i minst tre år. Vår bedömning är dock att även för kommunen är sannolikheten för lönsamhet *god* på medellång sikt. En faktor som talar till den kommunala lönsamhetsanalysens fördel är att det är oväsentligt om de arbeten som deltagarna erhåller är subventionerade eller inte.

Om vår analys skulle inkludera även de personer som utgör ”spill-over” gruppen, som är betydligt större än den primära gruppen på 14 deltagare, skulle vår slutsats troligen bli annorlunda – sannolikheten för lönsamhet är nu *mycket god*. Orsaken till detta är givetvis att det finns fler personer som kan komma in i arbete men också beroende på att flera i denna utvidgade grupp uppvisat kriminellt beteende som kan leda till höga kostnader för samhället om inte denna utveckling stoppas genom aktiva insatser.

Ett ytterligare resultat kopplat till denna utökade målgruppen utgörs av en person som fått en deltidsanställning Hej främling inom ramen för partnerskapet. Hen sökte kontakt med personal inom LivA och frågade om hen kunde bidra med något. Genom sin kompetens om vilka personer som fanns ”på stan” och hur deras situation ser ut anställdes hen med lön på LivA med start i september 2018. Succesivt har arbetstiden vuxit och idag, i skrivande stund, arbetar hen halvtid.

Strategiska fördelar med LivA

I ett läge då samhället och offentliga sektorn inte är riktigt rustat för snabba förändringar, varken med aktiviteter, resurser och ansvar mellan olika aktörer, måste andra lösningar och vägar prövas för att möta nya målgrupper och dess behov. Vi tycker därför att hela LivA är ett bra och tydligt exempel på att det krävs sociala innovationer för att möta nya samhällsutmaningar. När inte den offentliga sektorn eller marknaden klarar av att tillgodose sociala behov måste nya lösningar prövas som erbjuder satsningar och aktiviteter som suddar ut gränser mellan olika aktörer och riktar sig till individer och grupper som annars riskerar att hamna mellan stolarna och i utanförskap. Samtidigt måste LivA`s fall, ses i ett långsiktigt perspektiv för att hitta nya lösningar, förändra värderingar, kulturer och strategier där politiken tar till sig innovationer och skapar nya lösningar som ligger i tiden.

Östersunds kommun har genom satsningen på partnerskapet LivA visat att det är viktigt att satsa i ett tidigt skede på gruppen ensamkommande ungdomar och har genom samarbetet med Hej främling!

hittat en erfaren partner som samtidigt är ett bra exempel på hur den offentliga sektorn kan samarbeta konstruktivt med civilsamhället. Genom att nyttja möjligheterna med idéburet offentligt partnerskap har kommunen kunnat finansiera partnerskapet och dessutom varit en aktiv samarbetspartner. Ett bra konkret exempel på ett socialt innovativt arbetssätt, som även lett till ett nytt IOP med Svenska kyrkan med fokus på boendet för de unga vuxna i partnerskap LivA.

Genomförandet av partnerskap LivA har visat att det finns stora möjligheter att samordna kompletterande, strukturerade och omfattande uthålliga insatser för en målgrupp med behov av insatser och stöd som inte finns inom det offentliga verksamheternas möjligheter eller ansvar. De ensamkommandes situation och behov kräver andra lösningar än de traditionella för att fungera. Hej främling! har en erfarenhet, kompetens och bemötande av asylsökande i utsatta och krävande situationer som visat sig vara en viktig del för att driva partnerskapet på ett framgångsrikt sätt. Genom att samla verksamheten till Café Tingshuset har en neutral miljö kunnat erbjudas som funkade bra för deltagarna, som en bas och mötesplats med andra unga vuxna, personal och övriga besökare.

Ett mycket viktigt resultat av partnerskapet är att så många unga vuxna nåtts, ca 90 unga utöver den grupp som var målet för partnerskapet. Detta måste ses som en stor framgång som också inneburit att flera av dessa unga vuxna kunnat få stöd och hjälp att komma i en bättre boende, livs- och social situation. Samtidigt har både Östersunds och Krokoms kommun kommit till insikt om hur stor gruppen av ensamkommande ungdomar som är kvar i kommunerna är och vilka behov denna grupp har.

Partnerskap LivA måste utgå från en helhetssyn och ta hänsyn till effekter på flera nivåer, för individerna, aktörerna och samhället. Eftersom ingen enskild aktör har mandat att agera utifrån en helhetsyn krävs samverkan, samordning och samarbete för att hitta lösningar som kräver kunskaper och resurser mellan och över myndighetsgränser. Ett viktigt resultat och effekter av LivA är därför det sociala kapital som skapas av denna typ av satsning. För individerna betyder det att bygga och skapa tillgång till kontakter, nätverk och relationer, som sedan kan ligga till grund för att utveckla den egna tilliten, värderingar och förtroende för andra människor och det svenska samhället. Genom denna process kan de unga vuxna bryta känslor av utanförskap och vanmakt och istället känna egenmakt, trygghet och möjligheter att påverka det egna livet. Grunden för skapandet av det individuella sociala kapitalet har varit det djupa engagemang som eldsjälarna på Hej främling! har för de unga vuxna i partnerskapet.

Sammantaget är partnerskap LivA framgångsrikt och en viktig satsning för att unga vuxna i en asylprocess eller unga vuxna som har uppehållstillstånd skall få en chans till ett värdigt liv och en etablering och inkludering i det svenska samhället alternativt vara bättre rustade om de måste återvända till sitt hemland. Ett inkluderande samhälle ger alla en rimlig chans att få ett drägligt liv. Ur ett välfärdsperspektiv behövs även dessa unga vuxna för att vi skall möta framtida utmaningar i ett åldrande Sverige. När de unga vuxna förhoppningsvis kommit i egenförsörjning är alla vinnare och Östersund kommuns insats tillsammans med Hej främling! har visat sig vara en viktig insats till en låg kostnad som främst skapat mänskliga och sociala värden samtidigt som samhällsnytta!

Avslutande rekommendationer

En viktig del när Payoff genomför utvärderingar med fokus på samhällsekonomisk nytta är att vi lämnar några rekommendationer/frågeställningar till uppdragsgivaren och parterna för den fortsatta analysen av partnerskapets resultat och möjligheter att ta tillvara erfarenheterna och skapa långsiktiga effekter:

- Partnerskapet mellan Östersunds kommun och Hej främling! har fungerat bra i denna satsning. För vilka andra samhällsutmaningar i Östersunds kommun kan ett liknande koncept användas?
- Ur ett välfärdsperspektiv skapar även LivA nätverk mellan olika offentliga aktörer, idéburna organisationer, enskilda medborgare, arbetsgivare m.fl. Det skapas nya kontaktytor och både formella och informella beslutsvägar som också är en form av socialt kapital. Sett ur ett strategiskt perspektiv är detta resultat mycket viktigt att vårda och ta vara på för Östersunds kommun och Hej främling! Vi föreslår därför en fortsatt analys av hur erfarenheterna av byggandet av socialt kapital ur ett nätverksperspektiv skall tas tillvara för att skapa system- och strategiska förändringar.
- Inför den fortsatta beslutsprocessen för partnerskap LivA är det mycket viktigt att ta fram ett alternativscenario för vad som skulle kunna hända målgruppen i partnerskapet om de inte får ett fortsatt stöd. Hur ser ett sådant alternativscenario ut? Scenariot gäller såväl den ursprungliga ”14-gruppen” som den utvidgade målgruppen av unga vuxna ”spill-over” gruppen som visat sig vara väldigt omfattande och där behoven av stöttning och insatser i vissa fall är omfattande.
- Inför en eventuell fortsättning bör förutsättningarna för samarbetet med de ursprungliga partnerskapsparterna Jamtli och Vuxenskolan klaras ut. Om och i så fall vilken roll dessa parter skall ha i styrningen och ledningen av partnerskapet.
- Hej främling! bör kunna bredda sin samverkan för att stärka sin verksamhet. Vi ser att ett partnerskap/samarbete med t.ex. Samordningsförbundet i Jämtland, Region Jämtland och Navigatorcentrum skulle kunna vara lämpliga. Detta och möjligheterna att vara en part i ett partnerskap finansierat av Europeiska Socialfonden bör vara intressant att ta fram en aktivitetsplan för.
- Den s.k. ”spill-över gruppen” utgör en stor potential i en eventuell förlängning av partnerskapet. Att fortsätta arbeta strukturerat med denna grupp kan vara en mycket lönsam satsning förutsatt att LivAs resurser är tillräckliga för att involvera dessa nästan hundra personer i sina insatser.
- Det har under utvärderingen framkommit att samarbetet med Jämtlands gymnasium varit bristfälligt. Vi föreslår att en överenskommelse tas fram med JGY inför en ev. förlängning av partnerskapet.
- På vilket sätt kan partnerskap LivA och dess genomförande, mervärde, metodutveckling och resultat spridas till andra platser i Sverige? Hur skulle en plan med ansvar och roller för detta se ut?

Inledning

Bakgrund

Hej främling! är en ideell förening som möjliggör gratis hälsofrämjande aktiviteter till alla – med ett särskilt inbjudande fokus till personer i utanförskap. Föreningen startade 2013 i projektform och har sin bas i Östersund och har idag verksamhet i sju län. Hej främling! har en värdegrund som utgår från FN:s deklaration om de mänskliga rättigheterna. Allt föreningen gör ska stödja social, ekonomisk och miljömässig hållbarhet. Arbetet bygger på glädje, gemenskap, öppenhet, delaktighet, respekt, transparens och mångfald med fokus på att se möjligheterna till livskraft och värdefulla relationer hos alla människor. Läs mer om Hej främling! på www.hejframling.se

Hösten 2015 kom ett stort antal ensamkommande ungdomar till Sverige och till Jämtland och Östersund. Många av ungdomarna har fått vänta i flera år på att få uppehållstillstånd. När ungdomarna fyller 18 år har de inte längre juridiskt sett rätt till att bo på HVB-hem och kommunen har inte längre ett ansvar för de ungas boende. De ensamkommande ungdomarna har därför hänvisats till Migrationsverkets anläggningsboenden. Efter regeringsbeslut har kommunerna fått möjlighet att låta de ensamkommande få bo kvar i kommunen, så att de både slipper att flytta till anläggningsboende och sen annan kommun. Östersunds kommun beslutade 2017 att låta de unga ensamkommande bo kvar i kommunen. Partnerskap LivA är en samverkan som kommit till för att hitta ett sätt att erbjuda strukturerade insatser och boende för ensamkommande ungdomar, som annars riskerat att ”hamna mellan stolarna”.

Partnerskap LivA, Livskraft för unga vuxna i Asylprocess, är ett s.k. IOP partnerskap, idéburet offentligt partnerskap, mellan Östersunds kommun och Hej främling!

Målgruppen är ensamkommande ungdomar som bott i kommunens verksamhet och fortfarande är i asylprocess. Gruppen bedöms initialt vara ca 15 - 20 ungdomar. Tanken är att partnerskapet successivt skall nå fler av ungdomarna som finns i olika boenden och kvar i kommunens verksamhet för ensamkommande.

Partnerskapet genomförs under tiden 2017-12-01 – 2019-03-31.

Läs mer om partnerskapet och Hej främling! i föreningens fylliga redovisning av partnerskapets genomförande i bilaga 1 i denna rapport.

Payoffs uppdrag

Uppdraget för Payoff är att beskriva partnerskapet ur ett socialt investeringsperspektiv, stötta partnerskapets genomförande för att nå målen, genomföra en kvalitativ studie av deltagarnas upplevelse av insatsen och göra en analys av partnerskapets strategiska värde. Resultatet sammanfattas i denna rapport.

De samhällsekonomiska beräkningarna görs med stöd av Payoff egenutvecklade modell Nyttosam för att synliggöra den samhällsekonomiska nyttan. Med utgångspunkt från kostnaderna för satsningen beräknar vi hur deltagarnas faktiska och möjliga förändrade situation genom partnerskapet påverkat ekonomin för individerna, parterna och samhället. Se bilaga 5 som beskriver mer om Nyttosam.

Partnerskap LivA

Syfte

Syftet med partnerskapet är att se till att standardminskningen som idag sker vid 18-årsdagen för ensamkommande asylsökande barn inte ska bli lika drastisk. Möjligheterna att bedriva studier kommer underlättas av att ungdomar inte i lika stor uträkning behöver dela kollektivt boende med personer som inte går i skolan.

Det finns utöver det ett stort behov av följande:

- Utveckling och samordning av lämpligt stöd och insatser som målgruppen behöver.
- Anpassade informations- och utbildningsinsatser samt redskap för att hantera olika framtids-scenarier.
- Förtroendebyggande och relationsskapande aktiviteter med målgruppen.
- Hälsofrämjande och motivationshöjande insatser.

Mål

Partnerskapet ska erbjuda ungdomarna trygghet, hälsofrämjande aktiviteter och socialt umgänge i kombination med skola, rutiner och framtidsförberedande insatser – vilket bedöms vara centrala huvudfaktorer för att främja ökad livskraft hos målgruppen.

Målet med partnerskap IOP "Livskraft för unga vuxna i asylprocess" (LivA) är att genom samverkan mellan Hej främling! och Östersunds kommun skapa förbättrade förutsättningar för unga vuxna i asylprocess, med särskilt fokus på de ungdomar som tidigare tillbringat sin tillvaro i verksamhet för ensamkommande barn i Östersunds kommun.

Verksamheten ska vara präglad av professionalitet, engagemang och hjärta – och att där dra nytta av de ingående parternas kunskaper, starka volontärnätverk och långsiktiga medmänskliga engagemang. Målet är dessutom ett gemensamt lärande och metodutveckling som på sikt kan sprida sig både geografiskt till andra platser i Sverige men också avseende upplägg och innehåll till andra aktuella samhällsutmaningar i Östersunds kommun.

Hej främling!s åtaganden

- Hej främling! utvecklar och samordnar lämpligt stöd och insatser som målgruppen bedöms behöva.
- Hej främling! jobbar med att bygga förtroende hos ungdomarna för att kunna diskutera viktiga frågor, så som hur ungdomen kan få en meningsfull framtid trots att utsikterna kanske inte är vad ungdomen hoppats på.
- Hej främling! vägleder till och anordnar hälsofrämjande insatser – kultur, idrott, utbildning m.m.
- Hej främling! jobbar med att skapa en meningsfull väntan på asyl.
- Hej främling! motiverar ungdomarna till deltagande i utbildningsinsatser i nära dialog med Jämtlands gymnasium.
- Hej främling! ser till att uppföljning av insatser och dess effekter görs löpande, bland annat med hjälp av Payoff.

Östersunds kommuns åtaganden

- Kommunledningsförvaltningen skapar förutsättningar för god samverkan med relevanta verksamheter inom kommunen som till exempel socialtjänst, skola och fritidsverksamhet.
- Kommunledningsförvaltningen är behjälplig med att hitta kontakter, lokaler och kunskap om förändrade förutsättningar på grund av till exempel ändrade lagar och förordningar samt goda exempel från andra kommuner.
- Kommunledningsförvaltningen tillhandahåller struktur för samverkan mellan Östersunds kommun och Hej främling!
- Socialförvaltningens boenden för ensamkommande förbereder Hej främling! inför inflyttar till lägenheterna.

Mer information om partnerskapet och dess resultat

Kontakt: LivA, Andrea Törnblom Forslund, andrea@hejframling.se

Vi vill rikta ett särskilt tack till partnerskapets ledning, som tagit fram uppgifterna som ligger till grund för vår utvärdering.

Resultat av den kvalitativa studien

I samband med att partnerskap LivA startades genomfördes i februari 2018 en enkät riktad till de 14 ungdomar som erhållit boende på Jamtli-området. Enkäten genomfördes med hjälp av personal i partnerskapet och vi erhöll svar från nio deltagare. Anledningen till bortfallet var dels språksvårigheter men också beroende på att flera av deltagarna inte mårde bra och inte ville svara på enkäten.

Under januari 2019 har en uppföljande enkät genomförts med samma frågeställningar, denna gång har enkäten besvarats av åtta deltagare. Nedan har vi gjort en sammanställning av de svar vi erhållit på enkäten som bygger på en sjugradig skala. Resultatet av enkäterna är följande;

Hälsa

Hur mår du idag/under senaste tiden?

På en sjugradig skala där 1 är ”Mycket bra” och 7, ”Mycket dåligt”, låg medelvärdet 2018 på 3,9 dvs. mycket nära ”Jag mår varken bra eller dåligt”. Spridningen på svaren var stor och låg mellan 2 och 7.

Följande kommentarer lämnades;

- Livet är härligt
- Har mått dåligt den senaste tiden, min kompis har fått avslag – jag tänker på framtiden
- Kan inte sova/inte tänka
- Har ont i fot, ont i mage, situation lite tråkig

På frågan om respondenten haft kontakt med sjukvården lämnades följande svar;

- Bara för foten, äter Alvedon
- Ont i magen och huvudet, har opererat ett knä. Äter medicin för huvud
- Äter medicin för magont
- Haft ont i magen

Medelvärde 2019 var 3,9 dvs. närmast ”Jag mår varken bra eller dåligt”. Spridningen på svaren var stor och låg även här mellan 2 och 7.

Följande kommentarer lämnades;

- Jag har mycket att göra
- Jag är orolig för att min mamma är sjuk
- Tänker mycket, orolig och svårt att sova – har mardrömmar, kan inte äta och gråter ibland
- Jag har problem

På frågan om respondenten haft kontakt med sjukvården lämnades följande svar;

- Ja, ont i örat och tänderna
- Ja, skolsköterska
- Har haft kräkningar
- Ja, näsan, magen och ögon

- Har varit på sjukhus pga mitt öra
- Ja, varje vecka. Pratar med psykolog, jag har jätteont i magen

Kommentar

Enkäten uppvisar oförändrat resultat på hur deltagarna mår 2018 jämfört med 2019. De kommentarer som lämnats tyder dock på att hälsoproblemen är något större 2019.

Livskraft

Hur är din sociala situation avseende ditt boende, umgänge och vardagsliv?

Först en fråga om ditt boende. Min situation avseende mitt boende känns...

På en sjugradig skala där 1 är *"mycket tung och besvärlig idag"* och 7 *"mycket lätt och bra idag"* låg medelvärdet 2018 på 4 dvs. *"varken tung och besvärlig eller lätt och bra idag"*. Spridningen på svaren var stor och låg mellan 1 och 6.

Följande kommentarer lämnades;

- Trivs i huset men livssituationen är besvärlig
- Svårt att bo två
- Jag hade en bra dag
- Mycket svårt att bo ihop med nån man inte känner eller kommer överens med
- Allt finns i huset, bättre än innan

Medelvärde 2019 var 4,8 dvs. närmast *"ganska lätt och bra idag"*. Spridningen på svaren låg mellan 3 och 7.

Följande kommentarer lämnades;

- Jag har fått TUT, lägenhet och flickvän
- Ingen stör oss, det är lugnt
- Det är inte toppen men bra
- Det är litet för två personer
- Allt finns i huset, bättre än innan

Kommentar

Enkäten uppvisar ett klart bättre resultat 2019. Även de lämnade kommentarerna tyder på att boende-situationen blivit något bättre.

Sedan en fråga om ditt umgänge/dina vänner. Min situation avseende mitt umgänge känns...

På en sjugradig skala där 1 är *"mycket tung och besvärlig idag"* och 7, *"mycket lätt och bra idag"*, låg medelvärdet 2018 på 4,8 dvs. mycket nära *"ganska lätt och bra idag"*. Spridningen på svaren var stor och låg mellan 1 och 7.

Följande kommentarer lämnades;

- Snälla, roliga
- Har många att umgås med
- P.g.a. skillnad i språk och kultur kan jag inte berätta det jag har inom mig
- De förstår mig bra
- När jag är med min kompis då tänker jag inte så mycket dåligt

Medelvärde 2019 var 6 dvs. ”*lätt och bra idag*”. Spridningen på svaren låg mellan 4 och 7 med flest svar på alternativ 7.

Följande kommentarer lämnades;

- Några av mina kompisar har inte fått TUT, så jag är ledsen för deras skull
- Jag hälsar bara på de i klassen, jag umgås med min rumskompis
- Jag har många kompisar jag tycker om
- Jag har två till tre kompisar som jag är väldigt bra vän med
- Därför att några av mina kompisar inte har fått TUT
- Eftersom de är nästan som min familj

Kommentar

Enkäten uppvisar en mycket klar förbättring på ”umgänget” mellan 2018 och 2019. Utfallet förstärks av deltagarnas kommentarer.

Nu en fråga om ditt vardagsliv vad gäller personlig hygien, matlagning, läsläsning, tvätta kläder mm. Min situation avseende mitt vardagsliv känns....

På en sjugradig skala där 1 är ”*mycket tung och besvärlig idag*” och 7, ”*mycket lätt och bra idag*”, låg medelvärdet 2018 på 4,7 dvs. nära ”*ganska lätt och bra idag*”. Spridningen på svaren var stor och låg mellan 1 och 7.

Följande kommentarer lämnades;

- Det funkar
- Man måste göra det
- Hinner inte med träning
- Man måste göra det, annars finns ingen annan som kommer och gör åt mig
- I och med att jag inte kan sova på natten så går allt på dagen dåligt
- Inte kul, men måste göra

Medelvärde 2019 var 4,4 dvs. närmast ”*varken tung och besvärlig eller lätt och bra idag*”. Spridningen på svaren var stor och låg mellan 1 och 7.

Följande kommentarer lämnades;

- Det är svårt att komma ihåg saker och planera livet, helt plötsligt blev jag vuxen fast jag var liten
- Det känns tufft, ibland ber jag om hjälp
- Jag tvättar och städar när det behövs
- Det är mycket att göra då min kompis skadat handen

Kommentar

Enkäten uppvisar en viss försämring på "vardagslivet" mellan 2018 och 2019. Kommentarererna är likvärdiga.

Vad det är som påverkar motivationen att gå i skolan

Hur motiverad eller omotiverad är du att fortsätta dina nu pågående studier?

På en sjugradig skala där 1 är "Jag är mycket omotiverad" och 7, "Jag är mycket motiverad", låg medelvärdet 2018 på 5,4 dvs. mellan "Jag är lite motiverad" och "Jag är motiverad". Spridningen på svaren var stor och låg mellan 2 och 7.

Följande kommentarer lämnades;

- Trivs i skolan
- Jag har stora mål i framtiden, vill studera till lärare eller socionom
- Jag vill verkligen gå i skolan i Sverige men min situation gör det väldigt svårt
- Jag är motiverad men den här situationen gör det svårt för mig då jag inte kan fokusera på att plugga
- Det är kul i skolan med kompisar och lärare
- Svår fråga, vet inte vad jag ska svara, ord kan inte berätta min situation – jättejobbigt att gå till skolan

Medelvärde 2019 var 5,5 dvs. mellan "jag är lite motiverad" och "jag är motiverad". Spridningen på svaren låg mellan 4 och 7.

Följande kommentarer lämnades;

- Det känns lättare nu när jag har fått TUT och jag vill lära mig engelska
- Det känns bra men jag kan inte fokusera
- Inte toppen, men bra
- Jag tycker om att gå i skolan
- Skolan har en dålig situation för nyinflyttade invandrare som jag
- För att på skolan ska jag bygga min framtid
- P.g.a. att man kan lära sig nya saker och jag har hittat många nya kompisar

Kommentar

Enkäten uppvisar en marginell förbättring på "motivationen på skolan" 2019. Utfallet låg dock ganska högt redan 2018. Kommentarererna är mest positiva både 2018 och 2019 även om en viss kritik mot skolan riktas 2019.

Berätta vad som skulle kunna höja din motivation?

Svaren 2018 var följande;

- Att få uppehållstillstånd
- Att jag får PUT och går i skolan. Fotboll är mycket viktigt. Bra mat överallt

- Kanske praktik
- Bra skola
- När jag fått beslut om att stanna då vill jag gärna gå i skolan och när min mamma blir glad kan jag fokusera på att plugga och hon inte är sjuk och när jag säker på mitt liv och aldrig inte rädd
- Att veta sitt beslut, att kunna fortsätta med studier i Sverige
- Skulle fortsätta kämpa hårt om jag fick PUT
- Ingenting, det är bra som det är

Svaren 2019 var följande;

- Jag tycker om att gå i skolan, men vår skola är dålig
- Bättre skola, bättre organisation och utlärningsystem
- Att prata med klasskompisar gör att det känns bättre, då kan man tänka något annat
- Att ta körkort, för då kan jag köra bil dit i stället för att ta buss

Kommentar

Deltagarna lämnar färre svar 2019. Uppehållstillståndet är i fokus 2018 medan kritik mot skolan förs fram 2019.

Har du haft kontakt med polisen sedan du kom till Östersund/Jämtland?

2018 svarar en deltagare ”ja” på denna fråga utan att ange vad det gällde.

2019 svarar en deltagare ”ja...” utan motivering och en annan svarar ja, jag blev misshandlad två gånger.

Kommentar

Svårt att veta hur sanningsenliga svaren är, det tycks dock inte ha varit så många, eller allvarliga, kontakter.

Berätta hur du tänker kring din framtid.

2018 var svaren följande;

- Tänker på olika sätt, vill hjälpa andra i samma situation
- Mycket svårt, inte bra, inte bra i skolan
- Jag tänker inte på framtiden
- Fantastiskt
- Mörk
- Att ingenting finns i ovissheten. Så länge jag inte hör något från MV kan jag inte tänka på framtiden
- Kan inte säga något nu, får se vad som händer
- Ingenting

2019 var svaren följande;

- Jag tänker på framtiden och blir orolig
- Den ser bra ut
- Jag tänker bara positivt
- Kan inte tänka på framtiden
- Jag vet inget om min framtid, jag vet inte vad som ska hända i morgon
- Jag tänker mycket på framtiden, jag tänker på min familj och är orolig
- Bra och ljus, hitta jobb och köpa hus

Kommentar

Bilden av framtiden ser lite ljusare ut i deras kommentarer från 2019 även om flera av deltagarna är oroliga kring vad som ska hända.

Ekonomi - har du tillräckligt med pengar?

2018 var svaren följande;

- Nej, det är svårt att få pengar att räcka till mat och kläder
- Det räcker inte, måste låna av min kompis varje vecka
- Nej, det räcker inte till mat, kläder och pengar i mobilen
- Nej, pengarna räcker inte, jag köper bara mat

2019 var svaren följande;

- Nej, behöver mat, schampo, tandkräm och kläder. Tar slut efter två veckor
- Nej, med mer pengar skulle jag handla bättre mat och köpa lite nya kläder plus träna
- Nej, jag är inte nöjd
- Nej, ingen mat sista veckan förra månaden
- Nej, slut inom 10 dagar
- Två deltagare svarar "ja"

Kommentar

Svaren talar för sig själv.

Sammanfattning och analys av den kvalitativa studien

Först och främst ska påpekas att inte alla deltagare svarat på enkäten vilket innebär att det inte är helt säkert att ovan presenterat resultat är representativt för hela gruppen. En annan felkälla kan utgöras av att några av frågorna, fr a de som handlar om eventuell kontakt med polisen, är känsliga och att svaren därmed kanske inte är helt sanningsenliga.

Med detta som ett förbehåll sagt kan vi konstatera att de största förändringarna mellan före- och efterläget gäller frågan om umgänge och vänner. Medelvärdet ökar från 4,8 till 6 vilket ligger nära maxvärdet på 7. Vänskapen mellan deltagarna har ökat vilket utgör en viktig faktor för deras sammanhållning i det fortsatta strävandet att klara av studierna och att nå fram till det som de alla eftersträvar, ett permanent uppehållstillstånd.

Ett annat intressant resultat är svaren på frågan hur motiverade deltagarna är att fortsätta sina pågående studier. Resultatet är nästan lika i såväl före- som i efterläget, dessutom ligger medelvärdet högt på den sjugradiga skalan, cirka 5,5. Detta tyder på att gruppen redan initialt förstått betydelsen av att lära sig svenska språket och att klara sina studier. En iakttagelse är att nivån på svaren tycks vara kopplade till huruvida deltagarna fått tut eller inte, vilket är helt förståeligt. Denna iakttagelse stärks av de svar som lämnats på frågan om vad som skulle kunna höja motivationen att gå i skolan, här är kopplingen till hur viktig TUT/PUT är mycket tydlig. Intressant är även att konstatera att några deltagare är kritisk till skolan.

Svaren på frågan om deltagarnas boendesituation visar att den upplevs bättre i efterläget. I föreläget förekom mer ”gnissel” vilket klart minskat mellan åren. Huruvida detta är en konsekvens av den förbättrade vänskapssituationen eller helt enkelt är att deltagarna anpassat sig till sitt boende är svårt att uttala sig om. Hur som helst bedömer vi att detta varit en viktig faktor i deras livssituation.

Deltagarnas svar på frågan om deras hälsostatus uppvisar samma nivå i såväl före- som efterläge, medelvärdet är 3,9 på den sjugradiga skalan. Vår bedömning är att deras hälsa trots deras svåra situation är ganska bra och – framför allt – att den inte försämrats nämnvärt under det senaste året. Att ha en god hälsa är en mycket viktig framgångsfaktor om du ska orka med vardagen och, inte minst, skolarbetet på vägen mot målet att erhålla uppehållstillstånd.

Svaren på frågan om hur deltagarna tänker på sin framtid uppvisar en delvis splittrad bild, några tänker positivt och ser framåt medan andra blir oroliga när de tänker framåt. Vi upplever att kommentarerna är något mer positiva i efterläget.

Att svaren på frågan huruvida de har tillräckligt med pengar entydigt var ”nej” är inget som förvånar oss – deras inkomster är knappa och räcker inte till mer än livets nödtröft.

Vår sammanfattande bild av den kvalitativa studien är att vår målgrupp långt ifrån knäckts i sin strävan att få uppehållstillstånd i Sverige. Deras hälsa är hyfsad, de trivs i skolan trots viss kritik och – framför allt – har deras sociala situation vad gäller vänner och umgänge blivit bättre i efterläget. Det som tynger ner deras liv, vid sidan av tankar på familj och den oklara framtiden, är att klara av det vanliga vardagslivet med mycket knappa ekonomiska resurser.

Ekonomisk nytta ur ett socialt investeringsperspektiv

Med utgångspunkt från kostnaderna för partnerskapets genomförande är ansatsen på denna ekonomiska nyttoanalys vad som kommer att krävas av deltagarnas arbetskraftsdeltagande på kort respektive medellång sikt för att partnerskapet ska vara lönsamt. Kortare uttryckt; hur många av deltagarna måste komma i arbete för att partnerskapet ska uppvisa lönsamhet?

Partnerskapets primära målgrupp utgörs av den grupp av ungdomar som bott i kommunens verksamhet för ensamkommande och som fortfarande är i asylprocess efter sin 18-års dag. Vid partnerskapets start bedömdes det initialt handla om en målgrupp på omkring 15 - 20 individer. Denna utvärdering fokuserar på de ursprungliga 14 pojkar som erhöll boende på Jamtli. Av dessa har elva stycken deltagit under hela partnerskapstiden.

Redan från partnerskapets start var tanken att insatserna som utvecklas successivt ska göras tillgängliga för en breddad, sekundär målgrupp, såsom personer vid asylförläggning på Grytan som vid partnerskapets start hade drygt 70 personer i åldern 18 - 19 år boende där. Utöver dessa fanns omkring 15 - 20 asylsökande i samma ålderskategori som bodde i eget boende någonstans i kommunen. Även kvarboende personer i kommunens verksamhet för ensamkommande kunde på sikt komma ifråga för insatserna. Denna sekundära målgrupp blev under partnerskapets gång kallade ”spill över - gruppen”.

Metod och genomförande

Vår samhällsekonomiska analys genomförs som en cost-benefit analys, innebärande att den totala kostnaden för partnerskapets drivande ställs mot de (sannolika) framtida intäkter som partnerskapet förväntas ge upphov till.

Analysen genomförs med hjälp av en kombination av två olika metoder. Den första, som är den vi vanligtvis använder när vi utvärderar sociala partnerskap, bygger på att ett faktiskt föreläge jämförs med ett faktiskt efterläge, baserat på en 12-månadsperiod. Den andra metoden, alternativscenariometoden, bygger på att det faktiska efterläget jämförs med ett troligt efterläge UTAN insats. Med det senare avses att normala, reguljära åtgärder vidtas, dock inte de specifika insatser som partnerskapet tillgodoser.

Genom att det ligger i sakens natur att den nytta/de intäkter som partnerskapet kan skapa inte ligger i närtid har vi valt att i första hand tillämpa den andra metoden, alternativscenariot. Till viss del används dock även den första metoden så till vida att den kvalitativa studien som är genomförd via enkäter mäter deltagarnas livskvalitet, hälsa etc. i såväl det faktiska föreläget som i det faktiska efterläget. Med hjälp av de svaren kan vår prognos, dvs vårt alternativscenario, göras mer valid då den inte bara baseras på erfarenheter vi dragit från andra utvärderingar vi genomfört utan även på ett faktiskt underlag som kan ge relevanta ”signaler” om deltagarnas framtida status.

Partnerskapskostnader

Samhället

Östersunds kommun har finansierat partnerskapet med 1,2 mkr. Utöver detta har en stor mängd frivilliga timmar lagts ner utan kostnad för partnerskapet. Merparten av dessa har lagts ner av volontärer kopplade till partnerskapet genom Hej främling! men också av Polisen, Jamtli, Vuxenskolan och HAMSAM.

Att sätta en prislapp på dessa extra "gratisresurser" är svårt men vår uppskattning är att värdet utgör cirka 1 mkr. Den totala resursförbrukningen utgör därmed $1,2 + 1 = 2,2$ mkr. Uttryckt i samhällsekonomiska kronor, d.v.s. inkl. indirekta skatter, motsvarar det en kostnad på 2,75 mkr.

Kommunen

För Östersunds kommun utgörs kostnaden av det belopp som kommunen finansierat partnerskapet med, 1,2 mkr.

Intäkt

Samhället

De potentiella intäkter som är aktuella för vår(a) målgrupp(er) är på samhällsnivå *skapat produktionsvärde* (genom att deltagarna kommer in i arbete på hel- eller deltid med eller utan subvention) och *minskat behov av olika stödresurser* (t.ex. handläggning, sjukvård, kriminalvård etc). För samhällets olika aktörer tillkommer olika finansiella effekter, t ex ökade skatteintäkter, minskat försörjningsstöd etc.

Nivån på det samhällsekonomiska värde som skapas när en person ur denna målgrupp (dvs. personer utan arbete och med visst stöd från olika myndigheter) kommer in i arbete på heltid utan subvention ligger mellan 600 000 kr och drygt 1 mkr årligen baserat på de utvärderingar Payoff genomfört mot liknande målgrupp i andra partnerskap¹. Den största delen av detta, ca 585 000 kr, utgörs av själva produktionsvärdet medan resten utgörs av kostnader för olika stöd- och insatsresurser. I det fall det finns personer i gruppen som varit föremål för polisen, rättsväsendet och kriminalvården stiger kostnaden snabbt mot, eller till och med över, 1 mkr årligen. Även sjukvården är kostsam, t ex. är kostnaden för ett läkarbesök inom primärvården ca 1 500 kr och ett vård dygn inom psykiatri drygt 10 000 kr. Vad gäller kriminalvården är kostnaden för ett dygn i häktet ca 3 600 kr och kostnaden för en månads fängelse minst 100 000 kr beroende på fängelsets säkerhetsklass.

Kommunen

Kommunen har normalt tre olika intäktskällor, ibland färre och i vissa fall fler. Mest frekventa intäkter är minskat försörjningsstöd inkl. mindre handläggningstid samt ökade skatteintäkter. Vad gäller skatteintäkterna tillfaller de normalt sett inte helt och hållet "hemmakommunen" pga. det nationella utjämningsystemet som fördelar om skapade skatteintäkter efter en komplicerad algoritm. Å andra sidan påverkas vår hemmakommuns marginella skatteintäkter både positivt och negativt av händelser i andra kommuner.

---

¹ NNS, C2C Västerås, Krami Maömö

Investeringar

Ett ”problem” inom cost-benefit kalkyler utgörs av kostnader som i själva verket är investeringar vilka på sikt skapar intäkter, ett vanligt exempel är utbildningar. Ett av delproblemen är att utbildningen de facto utgör en kostnad vilket på kort sikt sänker lönsamheten, allt annat lika. Ett ytterligare delproblem är att kostnaden nästan utan undantag helt och hållet belastar det år som utbildningen genomförs och inte ses som en långsiktig satsning, en investering, som med mycket stor sannolikhet kommer skapa (ökade) intäkter under många år framöver. Det normala förfarandet att hantera denna i grunden positiva situation (ökad kompetens) som kan ha ett negativt signalvärde (minskad lönsamhet på kort sikt) är dels att skriva av kostnaden under lämpligt antal år, dels att tydligt kommentera den framtidsriktande satsningen i kalkylens kompletterande verbala analys.

Lönsamhet, kort sikt – ett år

Vårt alternativscenariot när vi gör våra kalkyler nedan, dvs hur ungdomarnas försörjning skulle varit om de INTE deltagit i partnerskap LivA är att de erhållit försörjningsstöd (ev. kompletterat med diverse småkriminalitet).

Samhället

Med kortsiktig lönsamhet avser vi det resultat som uppstår ett år efter att deltagarna lämnat en insats. Om insatsen varit framåtriktad, d.v.s. riktad mot en grupp av personer som av naturliga skäl har flera år kvar till inträde på arbetsmarknaden, är sannolikheten mycket låg att insatsen uppvisar lönsamhet redan efter ett år såvida inte något alldeles speciellt hänt (och som inte skulle hänt i alternativscenariot, dvs utan insats). Utan särskilda insatser kan en målgrupp som lever i en utsatt och marginaliserad situation snabbt ge upphov till såväl fysisk som psykisk ohälsa samt, inte minst, våld och kriminalitet. Kan en sådan utveckling förhindras eller lindras kan stora kostnader undvikas.

För partnerskap LivAs målgrupp är vägen mot arbetsmarknaden lång dels beroende på deltagarnas ålder, men också beroende på deras utbildningssituation och, inte minst, deras möjligheter att få uppehållstillstånd. Det innebär inte att de intäkter som kan ha skapats på kort sikt är försumbara, däremot är det ganska osannolikt att de överstiger insatsens totala kostnad, inte ens om kostnaden avskrivs på en tioårsperiod (och då årligen utgör 275 000 kr).

Då vår utvärdering inte bygger på registerdata har vi enbart deltagarnas egna uppgifter att gå på när vi ska bedöma värdet på det kortsiktiga resultatet.

Utfallet på den kvalitativa studien vi genomfört med hjälp av personal i partnerskapet i början på och i slutet av partnerskapstiden visar att situationen för deltagarnas hälsostatus vad gäller deras subjektiva mående är tämligen oförändrat, möjligen blivit något sämre. Deras boendesituation har förbättrats medan deras ”vardagsliv” gällande personlig hygien, matlagning har försämrats något. Det som verkar ha förbättrats mest mellan åren gäller umgänget/vännerna, deltagarnas kommentarer tyder på att de fått många nya vänner och att det betytt mycket för deras livskvalitet. Motivationen att gå i skolan var hög redan 2018 och har sedan förstärkts ytterligare något 2019. På frågan vad som skulle höja deras motivation är det vanligaste svaret 2018 att få uppehållstillstånd medan svaren ett år senare var mer blandade, bl.a. riktas viss kritik mot skolan.

Enligt deltagarna egna uppgifter har det varit ytterst få kontakter med polisen såväl 2018 som 2019. Även om det givetvis finns en möjlighet att inte alla svarat helt sanningsenligt bedömer vi inte att målgruppens ”kriminella aktiviteter” varit särskilt kostsamma även om de inte ingått i LivA. Deltagarnas tankar om framtiden varierar mycket, bilden är dock ljusare 2019 jämfört med året innan. Den sista

frågan i den kvalitativa studien gällde huruvida deltagarna har/har haft tillräckligt med pengar och där är svaren entydiga vid båda frågetillfällena – pengar saknas jämnt.

Om vi sammanfattar svaren på den kvalitativa studien utifrån vårt ekonomiska perspektiv ser vi inte att gruppen om de 14 utgjort någon större kostnad i föreläget vad gäller ”konsumtion” av offentliga stödresurser. Om de INTE deltagit i partnerskap LivA anser vi att sannolikheten varit ganska låg på kort sikt för att behoven av olika stödresurser skulle ha ökat markant. Däremot är det mycket troligare att deltagarna på längre sikt skulle kunna hamna i en livssituation som innebär ökade kostnader för samhället. Å andra sidan vet vi inte idag om (delar av) gruppen hade fått uppehållstillstånd eller inte...

Vår bedömning är att lönsamheten på kort sikt med mycket stor sannolikhet är negativ för samhället.

Kommunen

På ett års sikt efter att deltagarna lämnat partnerskap LivA är lönsamheten med mycket stor sannolikhet negativ för Östersunds kommun. Dels har kommunen finansierat partnerskapet, dels går många av deltagarna kvar i skolan vilket också utgör en kostnad för kommunen. Detta i kombination med att ingen av dem arbetar (ännu) och därmed inte betalar kommunal skatt leder fram till en kalkyl som inte uppvisar lönsamhet. Däremot har en första grund lagts till en potentiellt god lönsamhet på medellång och lång sikt.

Lönsamhet, medellång sikt – tre till fem år

Samhället

Med lönsamhet på medellångsikt avser vi den effekt som uppstår tre till fem år efter att deltagarna lämnat en insats.

För de i vår utvidgade målgrupp som fått uppehållstillstånd och som finns kvar i Östersund utgörs troligen de största intäkterna av lägre vårdkostnader och minskad kriminalitet. Det senare är huvudsakligen kopplat till ”spill över - gruppen” där flera av de tiotal unga vuxna som anlände till Sverige som ensamkommande barn men som fått uppehållstillstånd och hankat sig fram med ett drogberoende som till stor del finansierats med hjälp av kriminalitet. Några i denna grupp har nu de facto slutat med droger och lyckats hitta en bostad parallellt med att de kunnat förändra sin livsstil bort från kriminalitet.

Ett annat troligt scenario är att ett antal av ungdomarna såväl från den primära som den utvidgade målgruppen gått vidare till eftergymnasiala studier medan andra kommit in i arbetslivet. Som vi beskrivit ovan innebär studier på kort sikt ökade kostnader för samhället men fungerar som en trampolin för individens kompetensutveckling och möjlighet till inträde i arbetslivet. Frågan vi då kan ställa oss är; hur många av ungdomarna i den primära målgruppen måste komma in i arbete för att insatskostnaden ska vara återbetald på ett, tre respektive fem år?

Om vi utgår från det årliga värde som tillförs när en person kommer i arbete som vi redovisade ovan (600 000 kr) krävs att fem deltagare kommer in i heltidsarbete utan subvention för att samhället ska ha en återbetalningstid på högst ett år². Om vi antar att vår kalkyl utgår från att det gått fyra år sedan

---

² 7 x 600 000 = 4,2 mkr. Kostnaden var 4,1 mkr.

insatsen upphört innan deltagarna börjat ta klivet in på arbetsmarknaden så är partnerskapskostnaden återbetald efter fem år sedan insatsen upphörde. Vi bedömer att detta är föga sannolikt, särskilt om kalkylen enbart ska fokusera på den primära målgruppen om de ursprungliga 14 ungdomarna.

Frågan är då hur kravet förändras om återbetalningstiden ska vara tre år? I detta fall ska kostnadens 2,75 mkr "arbetas ihop" under tre år, motsvarande cirka 0,92 mkr per år. Det innebär att det nu räcker om drygt 1,5 deltagare kommer in i heltidsarbete utan subvention, d.v.s. att en arbetar heltid och en halvtid.

Är det rimligt att två personer fått arbete fyra år efter avslutad insats? Ja, det är långt ifrån orimligt även om det kan vara så att alla inte fått ett osubventionerat arbete. Hur påverkas då kalkylen om vi antar att alla som får arbete erhåller arbeten som är subventionerade till 80 procent? En sådan subventionsgrad innebär en produktivitet på 20 procent och då är det värde som årligen skapas i samhället cirka 130 000 kr. I detta fall krävs att cirka sju deltagare kommer i subventionerat arbete ($7 \times 130\,000 = 0,91$ mkr) för att återbetalningstiden ska vara tre år.

Ett rimligare scenario är att varannan som får arbete arbetar utan subvention och varannan med subvention, vad krävs i detta fall för en återbetalningstid på tre år? I detta fall krävs att fyra ungdomar kommer i arbete, varav en arbetar utan subvention och tre med subvention ($1 \times 600\,000 + 3 \times 130\,000 = 0,99$ mkr).

Ett alternativt sätt att beräkna vad som krävs för lönsamhet är att utgå från en sannolikhetskalkyl där frågan är följande; hur stor måste sannolikheten vara att alla 14 i den primära målgruppen ska ha ett arbete på heltid utan subvention för att insatsen ska vara lönsam tre år efter att deltagarna påbörjat sina arbeten, dvs sju år efter avslutad insats? Tillsammans ska de "arbeta ihop" 0,92 mkr årligen under tre år vilket motsvarar cirka 66 000 kr per deltagare. De 66 000 kr utgör 11 procent (av 600 000 kr) vilket innebär att svaret på frågan är; om sannolikheten är högre än 11 procent att alla 14 har ett heltidsarbete utan subvention är insatsen lönsam tre år efter de erhållit sina arbeten, dvs i detta fall sju år ($4 + 3$) efter avslutad insats.

Kommunen

Förutsättningen för den kommunala lönsamhetskalkylen är att Östersunds kommun finansierat partnerskapet med 1,2 mkr.

Om vi inledningsvis för samma resonemang för kommunen som vi gjort för samhället ovan avseende hur många deltagare som måste komma i arbete för att återbetalningstiden ska vara högst ett år måste vi först ställa oss frågan hur stor intäkten är för kommunen om en deltagare kommer i arbete (när alternativscenariet är försörjningsstöd). Som vi skrivit ovan har kommunen normalt tre olika intäktskällor, minskat försörjningsstöd inkl. mindre handläggningstid samt ökade skatteintäkter. Med ett försörjningsstöd enligt norm och med en inkomst på 22 500 kr per månad skapas en intäkt på 175 000 kr per år vilket innebär att 12 av deltagarna ska ha kommit i arbete för att återbetalningstiden ska vara kortare än ett år för kommunen. Om vi antar att vår kalkyl utgår från att det gått fyra år sedan insatsen upphört innan deltagarna börjat ta klivet in på arbetsmarknaden så är kommunens kostnad återbetald fem år efter att insatsen upphörde. Detta är föga sannolikt, särskilt om kalkylen enbart ska fokusera på den primära målgruppen om de ursprungliga 14 ungdomarna.

Hur förändras kravet om återbetalningstiden ska vara tre år? I detta fall ska kostnaden på 1,2 mkr "arbetas ihop" under tre år, motsvarande cirka 0,4 mkr per år. Det innebär att det nu räcker om 2,5 deltagare kommer i arbete med en inkomst på 22 500 kr per månad och att de behåller sitt arbete i minst tre år.

I motsats till den samhällsekonomiska kalkylen är det oväsentligt för kommunen om de arbeten som deltagarna erhåller är subventionerade eller inte, deltagarna betalar lika mycket i skatt på ett subventionerat som på ett osubventionerat arbete.

Om vi gör samma sannolikhetskalkyl som för samhället, d.v.s. frågar oss hur stor måste sannolikheten vara att alla 14 i den primära målgruppen ska ha ett arbete på heltid för att insatsen ska vara lönsam tre år efter att deltagarna påbörjat sina arbeten, d.v.s. sju år efter avslutad insats? Tillsammans ska de "arbeta ihop" 0,4 mkr årligen under tre år vilket motsvarar cirka 29 000 kr per deltagare. 29 000 kr utgör 17 procent (av 175 000 kr) vilket innebär att om sannolikheten är högre än 17 procent att alla 14 har ett heltidsarbete är insatsen lönsam tre år efter de erhållit sina arbeten, d.v.s. i detta fall sju år (4 + 3) efter avslutad insats.

Lönsamhet, lång sikt – över fem år

Ju längre tidsperspektiv vi har på vår kalkyl ju färre deltagare behöver komma i arbete för att insatsen ska vara lönsam allt annat lika. I ett 40-årigt perspektiv skapar sålunda EN deltagare ett samhällsekonomiskt värde på cirka 24 mkr i ett osubventionerat arbete, ett belopp som är nästan nio ggr högre än den totala insatskostnaden i detta partnerskap. Våra kalkyler sträcker sig dock aldrig över så långa tidsperioder av flera olika anledningar, varav den som väger tyngst är att det finns så många andra faktorer som påverkar en människas levnadsvillkor under en så lång tid att sambandet med insatsens effekt tunnast ut efter en viss tid. Den yttersta gräns vi sätter på våra beräkningar är därför tio år, alla kalkyler som sträcker sig över den tidsgräns ser vi som enbart teoretiska. Den enda möjligheten att få ett någorlunda korrekt svar på dessa mycket långsiktiga perspektiv är att utvärdera med hjälp av ett randomiserat urval kompletterat med kvalitativa studier vilket kräver mycket stora resurser för själva utvärderingen (och mycket tålamod för de som ska fatta beslut baserat på partnerskapets utfall...).

Lönsamhet, sammanfattning och analys

Vår sammanfattande bedömning över partnerskapets potentiella lönsamhet för samhället och kommunen baseras dels på utfallet i den kvalitativa studien, dels på det "omvända" resonemang vi fört gällande hur många som måste komma i arbete för att lönsamhet ska skapas.

Den kvalitativa studien ger vissa viktiga ledtrådar som har bäring på vår lönsamhetsanalys. Den främsta signalen är betydelsen av att deltagarna får (permanent) uppehållstillstånd. Detta dels för att möjligheten/förhoppningen om att få uppehållstillstånd påverkar såväl deltagarnas skolsituation som deras motivation, dels – och framför allt – för att uppehållstillståndet är villkoret för att deltagarna varaktigt ska komma in i arbetslivet och ges möjlighet att "betala" tillbaka de resurser som satsats på dem. Skulle alla 14 nekas uppehållstillstånd och tvingas lämna Sverige inom några år finns givetvis inga förutsättningar för att partnerskapet ska vara lönsamt.

Om vi utgår från det omvända, d.v.s. att alla deltagare – eller åtminstone de allra flesta - kommer erhålla uppehållstillstånd är vår bedömning att sannolikheten för lönsamhet för samhället på medellång sikt, d.v.s. tre år efter avslutat partnerskap, är *god*. Vi stödjer den bedömningen på att det räcker om 1,5 deltagare kommer in i heltidsarbete utan subvention, d.v.s. att en arbetar heltid och en halvtid, alternativt att sju deltagare kommer i subventionerat arbete, eller alternativt att fyra ungdomar kommer i arbete, varav en arbetar utan subvention och två med subvention. För alla de tre alternativen gäller att arbetet ska pågå minst tre år.

Motsvarande analys för vad som krävs för kommunens lönsamhet är kravet något högre, nu krävs att 2,5 deltagare kommer i arbete med en inkomst på 22 500 kr per månad och att de behåller sitt arbete i

minst tre år. Vår bedömning är dock att även för kommunen är sannolikheten för lönsamhet *god* på medellång sikt. En faktor som talar till den kommunala lönsamhetsanalysens fördel är att det är oväsentligt om de arbeten som deltagarna erhåller är subventionerade eller inte.

Om vår analys skulle inkludera även de personer som utgör ”spill-over” gruppen, som är betydligt större än den primära gruppen på 14 deltagare, skulle vår slutsats troligen bli annorlunda – sannolikheten för lönsamhet är nu *mycket god*. Orsaken till detta är givetvis att det finns fler personer som kan komma in i arbete men också beroende på att flera i denna utvidgade grupp uppvisat kriminellt beteende som kan leda till höga kostnader för samhället om inte denna utveckling stoppas genom aktiva insatser.

Analys, slutsatser och rekommendationer

Bakgrund och förutsättningar

Denna utvärdering redovisar och beskriver LivA ur ett samhällsekonomiskt perspektiv kompletterad med en redogörelse av hur deltagarna upplevt insatsen. Därefter gör vi en sammanfattande analys av insatsens möjliga strategiska värde genom att redovisa våra slutsatser kring partnerskapet. Vi avslutar rapporten med att ta upp några rekommendationer/frågeställningar för den fortsatta analysen av partnerskapets resultat och möjligheter att ta tillvara erfarenheter och skapa långsiktiga effekter. Det är mycket viktigt att utvärderingen kommer till nytta för parterna.

Under partnerskapets gång har ett avgränsat processtöd genomförts och regelbundna avstämningar har gjorts med ledningen för satsningen. Vi har därför en relativt bra bild kring partnerskapets process, samverkan och aktiviteter. För utvärderingens del och i denna rapport är fokuset på vad partnerskapet har åstadkommit för resultat och vilka tänkbara långsiktiga effekter som kan uppnås.

En viktig del i utvärderingen är partnerskapägaren Hej främling!`s redovisning och beskrivning av partnerskapets bakgrund, genomförande och resultat, bilaga 1. Denna redovisning utgör dels ett komplement för utvärderingens analys, slutsatser och rekommendationer, dels är tänkt som en information till läsaren av rapporten för att få en samlad information kring partnerskap. Även Östersunds kommun har som partnerskapspart och finansiär redovisat delar av frågeställningarna, bilaga 2.

Från start var även Jamtli och Vuxenskolan partnerskapsparter. För att få en bild av deras uppfattning om partnerskapet har de fått svara på ett antal frågeställningar, se bilaga 3 och 4.

Partnerskapet är en samverkansmodell som utgör ett alternativ till bidragsfinansierad verksamhet och/eller upphandling av civilsamhällets olika organisationer. Tanken är att partnerskapet skall användas för att samarbeta mellan offentliga sektorn, kommuner/städer, landsting/regioner och civilsamhället. Avsikten är att bygga ”långsiktigt hållbara relationer” med civilsamhället som utgör en tredje sektor vid sidan om den kommunala organisationen och aktörerna på olika marknader. (Se vidare SKL ”Rapport från utvecklingsarbetet 2017, Utveckla idéburet offentligt partnerskap i kommuner, landsting och regioner).

Den samhällsekonomiska utvärderingen kan tillsammans med den övriga analysen i utvärderingen ge ett bredare och bättre underlag för att bedöma resultat och möjliga, långsiktiga effekter av de insatser som partnerskapet genomfört. Det är samtidigt viktigt att uppmärksamma att samhällsnytta består av flera olika delar. De rent samhällsekonomiska effekterna består främst av det produktionsvärde som skapas om och när individer kommer i arbete. I andra hand brukar individernas förbättrade livs- och sociala situation skapa mindre behov av offentliga resurser, vilket även skapar samhällsnytta. Därutöver skapas finansiella effekter, vilka består av transaktioner när betalningsförmåga omfördelas i samhället. Exempelvis består de finansiella effekterna av bidrag, skatter och lön. De finansiella effekterna påverkar de olika aktörernas resultat, däremot inte resultatet på samhällsnivå där summan av de finansiella effekterna är noll. Den totala samhällsnyttan innefattar dock även livskvalitet.

Livskvalitet är en viktig dimension av samhällsnyttan, men bör hanteras som en icke-monetär effekt. Det betyder att det är bara produktionsvärde och förbrukningen av reala resurser som tas med i utvärderingen av den samhällsekonomiska nyttan. För aktörerna tillkommer värdet av de finansiella effekterna. Livskvalitetsfaktorer, eller mjuka faktorer, kan snarare ses som förklaringsvariabler. Därigenom

blir livskvalitetfaktorerna ett sätt att sätta det ekonomiska resultatet i en kontext och förbättra möjligheten till en fortsatt analys. Påverkan på de mjuka faktorerna kan även ses som en prognosfaktor för de långsiktiga ekonomiska effekterna.

Den samhällsekonomiska utvärderingen ger en helhetsbild av partnerskapets resultat och möjliga hållbarhet, effektivitet och lönsamhet. Genom analysen redovisas hur fördelningen av kostnader och ”nytta” varierar mellan olika samhällsaktörer (myndigheter). Ytterligare användningsområden av den samhällsekonomiska utvärderingen är att underlätta implementering, spridning, lärande och ta fram underlag för beslut om satsningar som innebär höga initiala kostnader, men som sannolikt är lönsamma på sikt.

Ur ett organisationsperspektiv kan kostnaderna för respektive part/myndighet ställas mot de intäkter som skapas genom partnerskapet. Till synes höga kostnader initialt i ett partnerskap kan vid en samhällsekonomisk utvärdering visa sig lönsamma genom att insatsen skapat intäkter som överstiger kostnaderna. Parterna i en gemensam satsning kan se hur den ekonomiska nyttan fördelar sig relativt det ekonomiska åtagandet samtidigt som ”icke-synliga” kostnader för utanförskap och ohälsa synliggörs.

För att förstå det samhällsekonomiska resultatet och sätta in det i ett sammanhang gör vi även en relativt avgränsad strategisk analys och lämnar några rekommendationer för hur partnerskapets mervärde, lärande och arbetsformer skall tas tillvara för målgruppen.

LivA skapar samhällsnytta under vissa förutsättningar

Den samhällsekonomiska utvärderingen baseras till viss del på den kvalitativa studie som vi genomfört med hjälp av personal på Hej Främling! under februari 2018 och under januari 2019. Resultatet på denna studie ger vissa viktiga ledtrådar som vi använt oss av i vår lönsamhetsanalys. Den främsta signalen är betydelsen av att deltagarna får (permanent) uppehållstillstånd. Detta dels för att möjligheten/förhoppningen om att få uppehållstillstånd påverkar såväl deltagarnas skolsituation som deras motivation, dels – och framför allt – för att uppehållstillståndet är villkoret för att deltagarna varaktigt ska komma in i arbetslivet och ges möjlighet att ”betala” tillbaka de resurser som satsats på dem. Skulle alla 14 nekas uppehållstillstånd och tvingas lämna Sverige inom några år finns givetvis inga förutsättningar för att partnerskapet ska vara lönsamt.

Om vi utgår från det omvända, d.v.s. att alla deltagare – eller åtminstone de allra flesta - kommer erhålla uppehållstillstånd är vår bedömning att sannolikheten för lönsamhet för samhället på medellång sikt, d.v.s. tre efter avslutat partnerskap, är *god*.

Motsvarande analys för vad som krävs för kommunens lönsamhet är kravet något högre, nu krävs att 2,5 deltagare kommer i arbete med en inkomst på 22 500 kr per månad och att de behåller sitt arbete i minst tre år. Vår bedömning är dock att även för kommunen är sannolikheten för lönsamhet *god* på medellång sikt.

Om vår analys skulle inkludera även de personer som utgör ”spill-over” gruppen, som är betydligt större än den primära gruppen på 14 deltagare, skulle vår slutsats troligen bli annorlunda – sannolikheten för lönsamhet är nu *mycket god*.

Strategiska effekter av LivA

Partnerskap LivA är på sitt sätt unikt, som inte liknar de mer traditionella projekt, som vi tidigare utvärderat. Det som främst skiljer är att den ansvariga parten för aktiviteterna inte är en av de offentliga aktörerna, kommun/stad, region/landsting, Arbetsförmedlingen eller Försäkringskassan, som oftast

driver socialt inriktade projekt inom välfärden. En annan viktig skillnad är att kommunen delfinansierar partnerskapet inom ramen för satsningen på ett idéburet offentligt partnerskap (IOP), vilket utvecklar samarbetet med den idéburna sektorn i uppdrag som riktar sig till en målgrupp, som annars riskerar att hamna i utanförskap. Finansiering är inte ett köp av tjänst utan en samfinansierad insats eller verksamhet med en ambition att utvecklas över tid. Östersunds kommun och Hej främling! har genom partnerskapet ett gemensamt engagemang, ägarskap och styrning, som bör pågå under längre tid och utvecklas genom gemensam uppföljning, utvärdering och i gemensamma beslut.

Den stora flyktingvågen 2015 har ställt hela det svenska samhället för utmaningar som vi varken var beredda på eller rustade för. Ett tydligt tecken på bristerna var att asylprocessen var mycket utdragen och inte fungerade på ett tillfredsställande sätt. Särskilt komplex blev asylprocessen för ensamkommande ungdomar, bl.a. kopplat till deras rätt till boende när de fyllt 18 år. Partnerskap LivA är därför en insats för att inkludera de unga vuxna och erbjuda eget boende istället för på Migrationsverkets anläggningar, se vidare Hej främling!`s redovisning i bilaga 1.

I ett läge då samhället och offentliga sektorn inte är riktigt rustat för snabba förändringar, varken med aktiviteter, resurser och ansvar mellan olika aktörer, måste andra lösningar och vägar prövas för att möta nya målgrupper och dess behov. Vi tycker därför att hela partnerskap LivA är ett bra och tydligt exempel på att det krävs sociala innovationer för att möta nya samhällsutmaningar. När inte den offentliga sektorn eller marknaden klarar av att tillgodose sociala behov måste nya lösningar prövas som erbjuder satsningar och aktiviteter som suddar ut gränser mellan olika aktörer och riktar sig till individer och grupper som riskerar att hamna mellan stolarna. Samtidigt måste hela processen eller som i partnerskap LivA` s fall, ses i ett långsiktigt perspektiv för att hitta nya lösningar, förändra värderingar, kulturer och strategier där politiken tar till sig innovationer och skapar nya lösningar.

Östersunds kommun har genom satsningen på partnerskap LivA visat att det är viktigt att satsa i ett tidigt skede på gruppen ensamkommande ungdomar och har genom samarbetet med Hej främling! hittat en erfaren partner som samtidigt är ett bra exempel på hur den offentliga sektorn kan samarbeta konstruktivt med civilsamhället. Genom att nyttja möjligheterna med idéburet offentligt partnerskap har kommunen kunnat finansiera partnerskapet och dessutom varit en aktiv samarbetspartner. Ett bra konkret exempel på ett socialt innovativt arbetssätt, som även lett till ett nytt IOP med Svenska kyrkan med fokus på en boendet för de unga vuxna i partnerskap LivA.

Genomförandet av partnerskap LivA har visat att det finns stora möjligheter att samordna kompletterande, strukturerade och omfattande uthålliga insatser för en målgrupp med behov av insatser och stöd som inte finns inom det offentliga verksamheternas möjligheter eller ansvar. De ensamkommandes situation och behov kräver andra lösningar än de traditionella för att fungera. Hej främling! har en erfarenhet, kompetens och bemötande av asylsökande i utsatta och krävande situationer som visat sig vara en viktig del för att driva partnerskapet på ett framgångsrikt sätt. Genom att samla verksamheten till Café Tingshuset har en neutral miljö kunnat erbjudas som funkade bra för deltagarna, som en bas och mötesplats med andra unga vuxna, personal och övriga besökare.

Eftersom Hej främling! är en idéburen verksamhet utan ”myndighetsstämpel” har sannolikt detta spelat en viktig roll i att så många unga vuxna nåtts av insatsen. Samtidigt har partnerskapet inneburit ett nära samarbete med bl.a. kommunen, sjukvården och polisen, vilket varit viktigt för deltagarnas utveckling, hälsa, förståelse och integration i det svenska samhället. Successivt har även samverkan med andra organisationer utvecklats i partnerskapet som Svenska kyrkan, Rädda Barnen, Röda korset och till viss del Främlingsarmén.

Ett mycket viktigt resultat av partnerskapet är att så många unga vuxna nåtts, ca 90 unga utöver den ursprungliga gruppen som var målet för partnerskapet. Detta måste ses som en stor framgång som

också inneburit att flera av dessa unga vuxna kunnat få stöd och hjälp att komma i en bättre boende, livs- och social situation. Samtidigt har både Östersunds och Krokoms kommun kommit till insikt om vilka behov och stor denna grupp av ungdomar som är ensamkommande och kvar i kommunerna.

Ur ett organisatoriskt perspektiv är det intressant att beskriva partnerskapet som ett exempel där samordning, samverkan och samarbete på olika nivåer mellan kommunen och Hej främling! har varit centralt för att lyckas. Genom att parterna har avsatt resurser såväl på styrnings-, lednings- och på operativ nivå har partnerskapet kunnat skapa en verksamhet som varit viktig för målgruppen. Effekten av samordning är oftast att dubbelarbete, ”gråzoner” och rundgång undviks. Genom att undvika organisatoriska ”stuprör” kan denna typ av samverkan som satsar på en effektivare verksamhet göra skillnad till gagn både för målgruppen och parterna. Detta är ytterligare en nytta av LivA som har en stor ekonomisk potential, vilken skulle kunna beskrivas genom separata beräkningar av organisationsnyttan, som kompletterar de beräkningar som bygger på individernas förändrade situation genom deltagandet i LivA.

Partnerskap LivA måste utgå från en helhetssyn och ta hänsyn till effekter på flera nivåer, för individerna, aktörerna och samhället. Eftersom ingen enskild aktör har mandat att agera utifrån en helhetssyn krävs samverkan, samordning och samarbete för att hitta lösningar som kräver kunskaper och resurser mellan och över myndighetsgränser. Ett viktigt resultat och effekter av LivA är därför det sociala kapital som skapas av denna typ av satsning. För individerna betyder det att bygga och skapa tillgång till kontakter, nätverk och relationer, som sedan kan ligga till grund för att utveckla den egna tilliten, värderingar och förtroende för andra människor och det svenska samhället. Genom denna process kan de unga vuxna bryta känslor av utanförskap och vanmakt och istället känna egenmakt, trygghet och möjligheter att påverka det egna livet. Grunden för skapandet av det individuella sociala kapitalet har varit det djupa engagemang som eldsjälarna på Hej främling! har för de unga vuxna i partnerskapet.

Sammantaget måste denna typ av satsning ses ur ett helhetsperspektiv och vilken nytta och effekter som skapas på längre sikt. Främst ur ett rent mänskligt perspektiv för den grupp unga vuxna som måste få ett värdigt liv och en chans till att etablera sig i det svenska samhället alternativt vara bättre rustade om de inte kan eller har möjligheter att stanna kvar i Sverige. Ett inkluderande samhälle ger alla en rimlig chans att få ett drägligt liv. Ur ett välfärdsperspektiv behövs även dessa unga vuxna för att vi skall möta framtida utmaningar i ett åldrande Sverige.

Avslutande rekommendationer

En viktig del när Payoff genomför utvärderingar med fokus på samhällsekonomisk nytta är att vi lämnar några rekommendationer/frågeställningar till uppdragsgivaren och parterna för den fortsatta analysen av partnerskapets resultat och möjligheter att ta tillvara partnerskapets erfarenheter och skapa långsiktiga effekter:

- Partnerskapet mellan Östersunds kommun och Hej främling! har fungerat bra i denna satsning. För vilka andra samhällsutmaningar i Östersunds kommun kan ett liknande koncept användas?
- Ur ett välfärdsperspektiv skapar även partnerskap LivA nätverk mellan olika offentliga aktörer, idéburna organisationer, enskilda medborgare, arbetsgivare m.fl. Det skapas nya kontaktytor och både formella och informella beslutsvägar som också är en form av socialt kapital. Sett ur ett strategiskt perspektiv är detta resultat mycket viktigt att vårda och ta vara på för Östersunds kommun och Hej främling! Vi föreslår därför en fortsatt analys av hur erfarenheterna

av byggandet av socialt kapital ur ett nätverksperspektiv skall tas tillvara för att skapa system- och strategiska förändringar.

- Inför den fortsatta beslutsprocessen för partnerskap LivA är det mycket viktigt att ta fram ett alternativscenario för vad som skulle kunna hända målgruppen i partnerskapet om de inte får ett fortsatt stöd. Hur ser ett sådant alternativscenario ut? Scenariot gäller såväl den ursprungliga "14-gruppen" som den utvidgade målgruppen av unga vuxna "spill-over" gruppen som visat sig vara väldigt omfattande och där behoven av stöttning och insatser i vissa fall är omfattande.
- Inför en eventuell fortsättning bör förutsättningarna för samarbetet med de ursprungliga partnerskapparterna Jamtli och Vuxenskolan klaras ut. Om och i så fall vilken roll dessa parter skall ha i styrningen och ledningen av partnerskapet.
- Hej främpling! bör kunna bredda sin samverkan för att stärka sin verksamhet. Vi ser att ett partnerskap/samarbete med t.ex. Samordningsförbundet i Jämtland, Region Jämtland och Navigatorcentrum skulle kunna vara lämpliga. Detta och möjligheterna att vara en part i ett partnerskap finansierat av Europeiska Socialfonden bör vara intressant att ta fram en aktivitetsplan för.
- Den s.k. "spill-över gruppen" utgör en stor potential i en eventuell förlängning av partnerskapet. Att fortsätta arbeta strukturerat med denna grupp kan vara en mycket lönsam satsning förutsatt att LivAs resurser är tillräckliga för att involvera dessa nästan hundra personer i sina insatser.
- Det har under utvärderingen framkommit att samarbetet med Jämtlands gymnasium varit bristfälligt. Vi föreslår att en överenskommelse tas fram med JGY inför en ev. förlängning av partnerskapet.
- På vilket sätt kan partnerskap LivA och dess genomförande, mervärde, metodutveckling och resultat spridas till andra platser i Sverige? Hur skulle en plan med ansvar och roller för detta se ut?

Rapporten är sammanställd 2019-03-01 av Claes Malmquist och Sven Vikberg.

Kontaktperson Payoff; Sven Vikberg, sven@payoff.se

Kontakt: Partnerskapledare LivA, Andrea Törnblom Forslund, andrea@hejframling.se

Bilagor

- Bilaga 1. LivA – beskrivning och redovisning av Hej främling!
- Bilaga 2. LivA – beskrivning och redovisning av Östersunds kommun.
- Bilaga 3. Jamtlis redovisning erfarenheter av LivA.
- Bilaga 4. Studieförbundet Vuxenskolornas redovisning av erfarenheter av LivA.
- Bilaga 5. Presentation av NyttoSAM.

Bilaga 1, LivA - beskrivning och redovisning av Hej främling!

Bakgrund till att partnerskapet startades

Kommunstyrelsen fattade 2016 beslut om en policy för hur Östersunds kommun ska kunna främja arbetsintegrerande sociala företag. En del av policyn beskriver idéburet offentligt partnerskap (IOP), som i sin tur har bärighet på hur kommunen kan arbeta för att utveckla samarbetsformerna med den idéburna sektorn. I budgetdirektivet för 2018 omnämns IOP specifikt som en prioriterad arbetsmetod. Ett Idéburet - offentligt partnerskap (IOP) ger möjlighet för båda parter att uppfylla syfte och mål.

Under hösten 2015 anlände många ensamkommande barn till Sverige, Jämtland och Östersund. På grund av olika omständigheter har många av de som då kom fortfarande inte fått beslut på sin asylansökan. Under hösten 2017 och våren 2018 fyller många av ungdomarna 18 år varför de inte enligt lagstiftning strikt sett har behov av boende på HVB-hem och kommunen inte heller har det juridiska ansvaret för ungdomarnas boende. På Migrationsverkets anläggningsboenden är nu andelen personer som kom som ensamkommande mycket hög. Skillnaden mellan standard, omsorg och service på ett boende för ensamkommande är markant samtidigt som merparten av ungdomarna har anledning att tro att de inte kommer få stanna i Sverige då andra lagar gäller för vuxna än för barn. Det i sin tur har skapat en riskmiljö på anläggningsboenden med psykisk ohälsa, dåliga rutiner och orolig stämning, saker som i sin tur kan försämra ungdomarnas förutsättningar och möjligheter att gå i skolan.

Regeringen har mot bakgrund av detta gjort det möjligt för kommuner som vill – att låta ensamkommande ungdomar bo kvar i kommunen så att inte än fler nyblivna 18-åringar behöver flytta till annan kommun och/eller till stora kollektiva anläggningsboenden. Kommunstyrelsen beslutade 10 oktober 2017 att Östersunds kommun ska låta målgruppen bo kvar i kommunen. Då det inte finns någon lagstiftning som reglerar hur en kommun ska sköta detta och det inom ensamkommandeverksamheten pågår en omfattande omstrukturering på grund av stor utflytt av ungdomar samtidigt som ersättningen till verksamheten minskat kraftigt finns ingen självskrivna aktör för genomförande av detta.

Parallellt med detta har Hej främling! uppmärksammat överåriga ensamkommande barns situation och har idéer, kontakter och koncept som man jobbar med gentemot asylsökande och nyanlända sedan innan. Med dessa erfarenheter vill Hej främling! bidra till att skapa en bättre tillvaro, öka individens egen livskraft och förbättra förutsättningarna som leder till positiv samhällsinkludering för målgruppen unga asylsökande. Hej främling!'s ordinarie verksamhet fokuserar mycket på att främja trygga mötesplatser men också att bygga och underhålla viktigt förtroende hos deltagarna. Föreningen har bred erfarenhet av att jobba med nyanlända från olika bakgrunder och har sedan ett par års tid bedrivit verksamhet som inkluderat ungdomar boendes på hvb-hem. Verksamheten bygger på ideella krafter som samordnas av föreningens anställda.

Östersunds kommun söker samtidigt tillsammans med Migrationsverket lokalt och det kommunala bostadsbolaget hitta bättre boendelösningar än de befintliga stora och kollektiva anläggningsboendena. Tanken är att de ensamkommande ungdomarna som fyller 18 år i större utsträckning kommer kunna flytta till lägenhetsboende istället för till Migrationsverkets anläggningsboende, vilket ses om en viktig förutsättning för att förebygga ökad ohälsa, kriminalitet och utanförskap.

Partnerskapägare

Offentlig sektor: Kommunledningsförvaltning – Östersunds kommun.

Idéburen sektor: Hej främling!

Partnerskapparter

Hej främling! och Östersunds kommun satte under inledningen samman en arbetsgrupp med två ytterligare parter. Jamtli Historieland stod under partnerskapets gång för boendelösningen och blev därmed en väldigt viktig samarbetspart. Studieförbundet vuxenskolan var också med under ett inledande skede i hopp om att fylla partnerskapet med värdefulla utbildningsinsatser.

Partnerskapgruppens sammansättning och kompetens

- Andrea Törnblom Forslund, partnerskapsamordnare i föreningen Hej främling! – partnerskapsledning, psykologi, sociologi och handledning av unga.
- Shabir Ahmad, assisterande koordinator i föreningen Hej främling! – expertkunskap inom partnerskapsdeltagarnas utsatta situation och språkfärdigheter inom dari och farsi.
- Emma Arnesson, verksamhetschef i föreningen Hej främling! – arbetsledning och strategisk utveckling.

Styrgruppens sammansättning och uppgift

- Emma Arnesson, Verksamhetschef föreningen Hej främling! – ansvarig över Hej främling!'s konceptutveckling samt synkronisering mellan Hej främling!'s ordinarie verksamhet och partnerskapet.

Jon Söder, civilsamhällessamordnare Östersunds kommun – kontaktperson och ingång till Östersunds kommuns olika förvaltningar

Lowissa Frånberg, Jamtli Historieland – hyresvärd och fastighetsskötare för partnerskapsdeltagarnas särskilda boenden

Annika Noaksson, Studieförbundet Vuxenskolan – samordnare av eventuella studiecirkelar anpassade för partnerskapsdeltagarna

Den ursprungliga styrgruppens sammansättning förändrades något i och med att partnerskapet med tiden tog oanade vändningar. Framförallt Studieförbundet Vuxenskolas roll försvann mer eller mindre då partnerskapsdeltagarna inte visade sig vara mottagliga för deras verksamhet under planerad tidpunkt och nya prioriteringar för partnerskapsgruppen därför blev aktuella. Även Jamtlis roll blev mindre än vad vi förutspådde vid tidpunkten då styrgruppen sammansattes. Jamtlis ambitioner under partnerskapets inledning var att kunna ägna mycket tid åt personliga relationer och visa stort engagemang för hyresgästerna och deras speciella behov men ganska snart insåg man att det inte var möjligt - varför även Jamtlis del i styrgruppen blev allt mindre med tiden. Både Jamtli och Studieförbundet Vuxenskolan kunde istället bidra inom andra delar av partnerskapet. I praktiken har styrgruppen bestått av partnerskapledaren Andrea Forslund Törnblom, Emma Arnesson och Jon Söder.

Externa samarbetspartners och intressenter?

För att tillmötesgå partnerskapsdeltagarnas behov har vi även haft dessa samarbetspartners:

Polisen, Ung företagsamhet, HAMSAM (Hälsa- asyl- migration- samverkan), Socialförvaltningen Östersunds kommun, Studieförbundet Vuxenskolan, Rädda Barnen, Arbetsförmedlingen, SISU, Integrationservice, Öneslingan HVB-hem, Advokat Emma Fällman, Svenska Kyrkan, Föreningen Gamla Tingshuset.

Partnerskapskostnader och finansiering

1.2 miljoner kronor som finansierats av Östersunds kommun.

Partnerskapets syfte

Syftet med partnerskapet är att se till att standardminskningen som idag sker vid 18-årsdagen för ensamkommande asylsökande barn inte ska bli lika drastisk. Möjligheterna att bedriva studier kommer underlättas av att ungdomar inte i lika stor uträkning behöver dela kollektivt boende med personer som inte går i skolan. Det finns utöver det ett stort behov av följande:

- Utveckling och samordning av lämpligt stöd och insatser som målgruppen behöver
- Anpassade informations- och utbildningsinsatser samt redskap för att hantera olika framtids-scenarier
- Förtroendebyggande och relationsskapande aktiviteter med målgruppen
- Hälsofrämjande och motivationshöjande insatser

Partnerskapets insatser utgår i första hand från huvudmålgruppens behov, det är dock viktigt att flera av insatserna som utvecklas är öppna och tillgängliga för samtliga unga vuxna i asylprocess som önskar delta. Insatserna som utvecklas inom ramen för partnerskapet ska vara inkluderande.

Partnerskapets mål

Målet med vårt IOP ”Livskraft för unga vuxna i asylprocess” (LivA) är att genom samverkan mellan Hej främling! och Östersunds kommun skapa förbättrade förutsättningar för unga vuxna i asylprocess, med särskilt fokus på de ungdomar som tidigare tillbringat sin tillvaro i verksamhet för ensamkommande barn i Östersunds kommun. Partnerskapet ska erbjuda ungdomarna *trygghet, hälsofrämjande aktiviteter och socialt umgänge* i kombination med *skola, rutiner och framtidsförberedande insatser* – vilket bedöms vara centrala huvudfaktorer för att främja ökad livskraft hos målgruppen.

Verksamheten ska vara präglad av professionalitet, engagemang och hjärta – och att där dra nytta av de ingående parternas kunskaper, starka volontärnätverk och långsiktiga medmänskliga engagemang. Målet är dessutom ett gemensamt lärande och metodutveckling som på sikt kan sprida sig både geografiskt till andra platser i Sverige men också avseende upplägg och innehåll till andra aktuella samhällsutmaningar i Östersunds kommun.

Hej främling!s åtaganden

- Hej främling! utvecklar och samordnar lämpligt stöd och insatser som målgruppen bedöms behöva.
- Hej främling! jobbar med att bygga förtroende hos ungdomarna för att kunna diskutera viktiga frågor, så som hur ungdomen kan få en meningsfull framtid trots att utsikterna kanske inte är vad ungdomen hoppats på.

- Hej främling! vägleder till och anordnar hälsofrämjande insatser – kultur, idrott, utbildning m.m.
- Hej främling! jobbar med att skapa en meningsfull väntan på asyl.
- Hej främling! motiverar ungdomarna till deltagande i utbildningsinsatser i nära dialog med Jämtlands gymnasium.
- Hej främling! ser till att uppföljning av insatser och dess effekter görs löpande, bland annat med hjälp av Payoff.

Östersunds kommuns åtaganden

- Kommunledningsförvaltningen skapar förutsättningar för god samverkan med relevanta verksamheter inom kommunen som till exempel socialtjänst, skola och fritidsverksamhet.
- Kommunledningsförvaltningen är behjälplig med att hitta kontakter, lokaler och kunskap om förändrade förutsättningar på grund av till exempel ändrade lagar och förordningar samt goda exempel från andra kommuner.
- Kommunledningsförvaltningen tillhandahåller struktur för samverkan mellan Östersunds kommun och Hej främling!
- Socialförvaltningens boenden för ensamkommande förbereder Hej främling! inför inflytten till lägenheterna.

Målgrupp

Målgrupp för insatserna inom partnerskapet är initialt den grupp av ungdomar som bott i kommunens verksamhet för ensamkommande och som fortfarande är i asylprocess efter sin 18-års dag. Det bedöms initialt handla om en målgrupp på omkring 15 - 20 individer. Tanken är att insatserna som utvecklas successivt görs tillgängliga för en breddad målgrupp, såsom boende vid asylförläggning på Grytan som vid partnerskapets start har drygt 70 personer i åldern 18 - 19 år huserande. Utöver dessa finns i dagsläget även omkring 15 - 20 asylsökande i samma ålderskategori som bor i eget boende någonstans i kommunen. Även kvarboende personer i kommunens verksamhet för ensamkommande kan på sikt komma ifråga för insatserna.

Genomförandetid

December 2017 till och med 31 mars 2019.

Arbetsformer och metodik

I arbetet med partnerskapet har vi utgått från föreningen Hej främling!s värdegrund:

”Vår grund är FN:s deklaration om de mänskliga rättigheterna. Allt vi gör ska stödja social, ekonomisk och miljömässig hållbarhet. Vi väljer att se möjligheterna till livskraft och värdefulla relationer hos alla människor. Vårt arbete bygger på glädje, gemenskap, öppenhet, delaktighet, respekt, transparens och mångfald.”

I alla aktiviteter och insatser har hälsa och livskraft varit våra ledord.

Vår första och mest akuta uppgift var att bygga goda relationer och kartlägga de 14 partnerskapdeltagarnas unika behov. Vi samlade deltagarna i grupp men genomförde mestadels enskilda samtal för att skapa goda förutsättningar till samförstånd, trygga samtal och allmän kartläggning. Deltagarna fick fylla i enkäter med frågor rörande hälsotillstånd, ekonomi och skolmotivation men de personliga avstämningsmötena med partnerskapskoordinatorn på veckovis basis var den mest effektiva metoden för att faktiskt kunna fånga upp deltagarna i deras vardag. Detta gjordes i samband med inflytten i partnerskapets bostäder, både genom hembesök och via möten på Hej främling!s Café Tingshuset.

Då partnerskapet inledningsvis möttes av en del skepsis och kritiskt granskande av målgruppen krävdes många avslappnade och relationsbyggande event i uppstarten. Middagsevent med sång och dans där partnerskapdeltagarna var delaktiga i planering och utförande var väldigt uppskattat och öppnade många dörrar för goda samtal som förde samman gruppen, partnerskapsledningen och de olika samverkansparterna.

Med tiden arrangerades fler och fler särskilda insatser för att uppfylla parternas åtaganden. Hej främling! fokuserade främst på att skapa hälsofrämjande insatser där kunskap, motion och sociala sammanhang stod i fokus. Östersunds kommuns civilsamordnare Jon Söder fungerade hela tiden som bollplank och var en god ingång till kommunens övriga förvaltningar som på sitt håll också arbetade med deltagarna. Regelbundna avstämningsmöten, ibland så ofta som varannan vecka, genomfördes mellan parterna Hej främling! Och Östersund kommun.

De 14 ungdomarna har under partnerskapets gång haft krav på sig att uppfylla närvarokraven i gymnasieskolan. Detta har inneburit att de varit i skolan under dagtid och sedan tagit del av partnerskapets stöd och insatser under eftermiddagar, kvällar och helger.

I takt med att de ursprungliga 14 partnerskapdeltagarna börjat jobba in viktiga rutiner kring skola och hälsa påbörjade Hej främling! en bredare uppsökande verksamhet. Shabir Ahmad, assisterande partnerskapskoordinator i Hej främling! med erfarenhet av att vara i målgruppens utsatta situation, började röra sig mer aktivt i Östersunds centrum. Besök på platser där många ungdomar uppehåller sig, t ex på Busstorget och i köpcenter, gjorde att en översvallande stor grupp som vi valt att kalla ”spill över” började delta i partnerskapets olika insatser. Shabirs bakgrund var direkt avgörande i uppsökandets resultat.

Café Tingshuset som under partnerskaptiden fungerat som ett vardagsrum och som bland annat i samverkan med Rädda barnen under vissa perioder haft möjlighet att bistå med mat har varit av största betydelse. Partnerskapdeltagarna har haft stora behov av en trygg och trevlig mötesplats där de kan fördriva tid efter skolan men har också fungerat som en naturlig yta för partnerskapsgruppen att fånga upp nya individer i behov av stöd. Med hjälp av de uppsökande insatserna och Café Tingshusets tillgänglighet kunde partnerskapet genomföra en kartläggning av hemlösa unga vuxna som rör sig i Östersund samt fånga upp unga vuxna som önskar stöd i att bryta sin kriminella livsstil. För att hantera den sistnämnda gruppen har partnerskapet startat upp en samtalsgrupp som avses utvecklas till en form av ”avhoppar-verksamhet” och ”vägen in-koncept”.

Ett arbetssätt med stor flexibilitet och överenskommelse om att alltid sätta ungdomarnas bästa i första rummet har präglat hela partnerskapet. Det har ibland varit en utmaning, kanske främst för offentlig sektor, där det av förklarliga skäl finns betydligt mer förhållningsregler och processer som är svåra att rucka på. Detta är en anledning till varför samverkan mellan idéburen- och offentlig sektor visat sig vara ett framgångskoncept! Parternas nära samverkan i detta IOP har plockat fram det bästa av var och ens så olika organisationer. Vi är övertygade om att det gynnat såväl ekonomisk som social hållbarhet.

Har syftet följts?

Syftet med LivA har hela tiden varit parternas utgångspunkt. Vid varje ny idé, aktivitet eller insats har denne stämts av mot syftet för att hålla rätt fokus.

Vad har partnerskapet resulterat i?

I en otroligt oviss tid för partnerskapdeltagarna, som varken vetat om de får stanna i Sverige eller inte, har det varit viktigt att fylla på med kunskap och verktyg som är användbara oavsett utgång på den enskildes asylprocess. Vi upplever att samtliga i den ursprungliga gruppen på 14 ungdomar fått en bättre start på vuxenlivet än dem som inte haft möjlighet att delta i partnerskapet.

Vi upplever att partnerskapet har byggt socialt kapital både på individnivå bland deltagarna och mellan flera organisationer. Vi har samordnat och startat nätverk som haft enorm betydelse för målgruppen.

Vi kan tydligt se att partnerskapet har lett till en mer medmänsklig och trygg hantering av unga vuxna i asylprocess. Vi kan se positiv utveckling inom fysiska, psykiska, sociala och kunskapsmässiga delar hos samtliga av partnerskapets 14 ursprungsdeltagare men också hos de flesta av de övrigt drygt 90 individer som på regelbunden basis deltagit i delar av insatserna.

Partnerskapet har resulterat i att vi kommit i kontakt med en betydligt större målgrupp än de 14 partnerskapdeltagarna som partnerskapet främst utvecklades för. Varje vecka kommer det nu in ca 100 unga vuxna på Café Tingshuset som blivit den så viktiga mötesplatsen för partnerskapet. Många kommer varje dag efter skolan och stannar en stund eller hela kvällen istället för att hänga i offentliga miljöer i centrum eller ensam i sitt boende. Café Tingshuset har blivit stället som en går till när en vill vara i ett socialt sammanhang. Där finns det alltid någon att prata med, en kram att få, spel att spela, kaffe och te helt gratis och människor med bred mångfald öppna för nya vänskaper. En trygg och kontrollerad mötesplats med varm och härlig atmosfär.

När partnerskapet startade var sammanhållningen bland de 14 individer som blivit antagna till partnerskapet ganska kall och hård. Bara ett fåtal ansåg sig vara vänner och umgicks på fritiden. Vi upplever att ju längre partnerskapet pågått desto bättre har klimatet och vänskaperna bland deltagarna blivit. En deltagare har under partnerskapet flyttat till annan ort men övriga har kommit varandra nära och umgås nu mer på daglig basis i Café Tingshuset. De hjälper varandra, peppar varandra och bemöter varandra med respekt.

Den skepsis som partnerskapgruppen inledningsvis möttes av bland partnerskapdeltagarna har också övergått till varma relationer där partnerskapgruppen ofta benämns som deltagarens familj. De unga vuxna har själva uttryckt att de så många gånger känt sig svikna av Sverige och de myndigheter de haft kontakt med under sin asylprocess att de helt tappat förtroendet för dessa. Man trodde inledningsvis att Hej främling! skulle ställa sig som ytterligare en besvikelse i ledet men menar istället att vi hjälpt dem komma till insikt kring hur asylprocessen ser ut, hur myndigheter måste arbeta och att det faktum att det finns människor som både bryr sig om och ser deras behov som människor.

Det finns ett förtroende för Hej främling!s personal som lett till att partnerskapet nu kan genomföra insatser betydligt smidigare än vid starten. Med gott förtroende hos målgruppen kan vi betydligt lättare röra vid och hantera både känsliga ämnen och utmaningar.

Trots att skolgången för de flesta deltagarna ansågs vara ett extremt tungt ok att bära då partnerskapet startades har samtliga klarat skolans krav på närvaro. Kravet på skolnärvaro låg inledningsvis på en relativt låg nivå och ändå hade flera av partnerskapdeltagarna tilldelats varningar av gymnasieskolan

på grund av för låg närvaro. Med hjälp av partnerskapets hälsofrämjande insatser och frivilliga läxhjälp har samtliga deltagare, över ett år senare, inte bara klarat av de ursprungliga närvarokraven utan även de kraftigt tillstramade närvarokraven.

På individnivå kan vi se många markanta indikationer på ökad hälsa och innanförskap. Partnerskapdeltagare som inledningsvis har lidit av suicidala tankar, haft självskadebeteende, sömnsvårigheter eller dagliga krämpor har fått hjälp att komma i kontakt med insatser som gjort att individens liv markant förbättrats. Partnerskapet har guidat dessa genom samtal med Hej främpling!s partnerskapkoordinatorer, HAMSAM och sjukvården. Rätt sjukvård och psykosocialt stöd i kombination med motion och kultur har för många gjort att det blivit lättare att upprätthålla rutiner som ökat livskvalitén. En plats att vara, en person att möta, en tid att passa och något att se framemot är inte att underskatta i en oviss tid.

Som tidigare nämnts har partnerskapet dessutom resulterat i att Hej främpling! kommit i kontakt med ett 10-tal unga vuxna som anlände till Sverige som ensamkommande barn men som fått uppehållstillstånd och sedan hamnat snett. Som hemlösa unga vuxna har de tagit sig igenom tillvaron med hjälp av kriminalitet men har genom partnerskapet själva sökt kontakt med Hej främpling! med syftet att få hjälp att kunna komma på fötter igen. Målet är att kunna sluta med droger och all form av kriminalitet för att bli en del av det etablerade samhället.

Vi vet att minst två personer hittills har slutat med droger och lyckats hitta bostad efter att de påbörjat sin "Hej främpling!-rehab". Dessa framgångar har skapat en mer positiv och livskraftig attityd bland ett stort gäng unga vuxna som hamnat mellan stolarna i samhället och lever från dag till dag i kriminella kretsar.

Redovisa resultatet för samtliga mål för partnerskapet?

Hej främpling! utvecklar och samordnar lämpligt stöd och insatser som målgruppen bedöms behöva.

På Café Tingshuset har Hej främpling! skapat en mötesplats dit vem som helst kan komma för att umgås. Vi erbjuder praktisk hjälp och mängder av roliga aktiviteter. Vi bjuder på te och kaffe och har personal och volontärer på plats som ser till att miljön är trygg och välkomnande. Som besökare kan du spela futsal eller playstation, få hjälp med vård- och myndighetskontakter, läxhjälp och CV-skrivning. Vi håller samtalsgrupper för att prata om viktiga ämnen och varje vecka erbjuder vi kostnadsfria hälsofrämjande aktiviteter, allt från dans och löpning till körsång och kampsport.

Under sommarlovet koordinerade partnerskapet praktikplatser och sommarskola med aktiviteter. Partnerskapet har erbjudit möjlighet för deltagarna att träna på entreprenörskap och haft samtalspass om hälsa, kost, sömn, sexualitet, relationer, droger, samhälle, kultur och politik. Målgruppen har fått praktisk hjälp vid flytt till partnerskapets boende, hjälp med inköp av hushållsartiklar, cyklar, till viss del tilldelats kläder anpassade efter årstider och diverse tips och trix kring vad som är viktigt när en ska ta hand om sitt hushåll.

I samband med att socialförvaltningen delade ut beslut om vräkning, praktik och andra jobbiga budskap så spelade Hej främpling!s stöd och lösningsfokus stor roll för deltagarna som kunde hitta nya krafter och motivation till att inte ge upp.

Insatserna har lett till breddade nätverk, bättre livsförberedande kunskaper, ökad hälsa och tro på framtiden.

Hej främpling! jobbar med att bygga förtroende hos ungdomarna för att kunna diskutera viktiga frågor, så som hur ungdomen kan få en meningsfull framtid trots att utsikterna kanske inte är vad ungdomen hoppats på.

Framtiden för deltagarna innebär antingen tillfälligt uppehållstillstånd genom gymnasielagen eller att man behöver återvända till sitt hemland. Hej främling! har under partnerskapstiden suttit med i styrgruppen för partnerskapet Barnets Bästa vid Återvändande, hållit enskilda utvecklingssamtal och samtalsgrupper. Under hösten har flera av deltagarna fått tillfälligt uppehållstillstånd genom den nya gymnasielagen och då har partnerskapet hållit särskilda motiverande samtal kring studier samt erbjudit praktisk hjälp när svenskt personnummer ska skaffas.

Partnerskapsgruppen har haft kontakt med flera av deltagarnas advokater för att kunna bistå med bättre stöd, förståelse och guidning i deras asylärenden och vad som händer vid beslut. Deltagarna har rustats med kunskap inom entreprenörskap som är värdefullt vart än i världen en befinner sig. Deltagarna har också haft möjlighet att möta partnerskapets poliskontakt som titt som tätt besökt Café Tingshuset och krossat många fördomar om Polisen.

Hej främling! vägleder till och anordnar hälsofrämjande insatser – kultur, idrott, utbildning mm.

Under partnerskapets tid har vi erbjudit mängder av aktiviteter inom kultur, idrott och friluftsliv. Textbok- och filmklubb, danslektioner, körsång, rap-workshop, musikevent och biljard. Bowling, löpning, fotboll, slalom, längdskidor, fjällvandringar och kampsport. Inom utbildning har vi erbjudit föreläsningar i företagsamhet, arbetsmarknadsfrågor, kost och träning, fysisk och psykisk hälsa, ANDT, sexuell hälsa, mänskliga rättigheter, massage, ”Hur det är att vara kille” mm.

Hej främling! jobbar med att skapa en meningsfull väntan på asyl.

Genom alla möjligheter till att delta i hälsofrämjande aktiviteter och få råd, stöttning och sammanhang på Café Tingshuset har partnerskapet bidragit till meningsfull väntan på asyl. Partnerskapet har även hjälpt deltagarna att klara skolkraven vilket är direkt avgörande för den som får tillfälligt uppehållstillstånd via den nya gymnasielagen. Att först skita i skolan och sedan tro att man ska klara av den galant när en eventuellt får uppehållstillstånd är inte rimligt. Att förebygga utanförskap, misslyckande och kriminalitet genom att hjälpa till med rutiner under asylprocessen betyder oerhört mycket.

Hej främling! motiverar ungdomarna till deltagande i utbildningsinsatser i nära dialog med Jämtlands gymnasium.

Under partnerskapets gång har flertalet försök till kommunikation med JGY förekommit utan någon riktig framgång. Partnerskapet har istället fokuserat på att ordna studiestöd och har därför två lärare som ideellt erbjuder läxhjälp på Café Tingshuset.

Att också hjälpa partnerskapets deltagarna att förstå sin asylprocess och vad som händer vid beslut har fungerat motiverande även i frågan kring utbildning.

Hej främling! ser till att uppföljning av insatser och dess effekter görs löpande, bland annat med hjälp av Payoff.

Enkätundersökning, intervjuer och möten för uppdatering av vad som pågår i partnerskapet har skett under partnerskapets gång.

Icke förväntade resultat?

Till en början var partnerskapets ursprungsdeltagare inte lika entusiastiska till partnerskapets planerade innehåll som vi kanske hade hoppats. Många ansåg sig ha tillräckligt med grejer att göra på dagarna och ville inte blotta sig för mycket för den obekanta partnerskapgruppen. Vi blev förvånade eftersom vi visste vad alternativet med flytt till Migrationsverkets boende för vuxna skulle innebära.

Partnerskapdeltagarna var inledningsvis mest bara intresserade av möjligheten till partnerskapets boende då det ligger betydligt mer centralt än Migrationsverkets egna anläggningsboende. Deltagarna var i början tydliga med att inga andra insatser skulle behövas.

Däremot så uppskattade ”spill övergruppen” oss desto mer! Många deltagare som inte tillhörde de 14 hade högre närvaro på aktiviteterna än de som aktiviteterna särskilt anordnats för. Av någon anledning så uppfattade vi de 14 mer ”svårflirtade” än dem som inte ens fått det förmånliga erbjudandet utan som redan bodde på anläggningsboende eller från natt till natt hos kompisar. Vi tror det har att göra med att ”spill över” hunnit uppleva svårigheterna som det nya vuxenlivet innebär till skillnad från gruppen som kommit direkt från HVB-hem. Vi förväntade oss verkligen inte att så många som drygt 90 ”spill över-personer” skulle hitta sitt sammanhang i partnerskapet och delta i så hög grad som dessa frivilligt valt att göra.

I det långa loppet känns reflektionen mest som en detalj då partnerskapet ändå resulterat i att samtliga av ursprungsdeltagarna upplevt partnerskapet som oerhört värdefullt. Det handlade mest om en attityd som skulle övervinnas.

Ett annat resultat som vi inte räknat med då partnerskapet skapades var den tidigare nämnda kartläggningen av hemlösa unga vuxna. Ingen partnerskapsgrupp var innan insatsen medveten om hur situationen med hemlöshet på Östersunds gator såg ut bland nyanlända. Kartläggningen blev ett superviktigt underlag för dialog med både Östersunds och Krokoms kommun som förstås vill förstå hur läget på gatorna är och därefter kan förbättras.

Ytterligare ett oväntat resultat är den grupp på 10 personer som sökt sig till Hej främling! för ”rehabilitering” från sina kriminella liv. De har på många sätt uttryckt att de upplevt samhällets alla dörrar som stängda och att de nu funnit en dörr på glänt som de kommit till insikt till att de måste våga öppna och ta vara på som en sista utväg. Det är en grupp som kräver andra insatser än de som partnerskapet ursprungligen föreställt sig erbjuda men som Hej främling! börjat skapa en ”vägen in”-verksamhet för.

Beskriv förbättrings- och framgångsfaktorer

Tre områden som ni bedömer att ni borde bli bättre på eller som kan utvecklas ytterligare?

- Tydliggöra förväntningar och ansvarsområden inom den ursprungliga styrgruppen. För oss handlade det mycket om att vi hade olika förväntningar på tillvägagångssätten som ibland gick rakt emot varandra. T.ex. inom hur vi bygger och förvaltar förtroendet hos målgruppen och vem som förväntas göra vad. Vem ansvarar över den praktiska överlämningen vid inflytt och utflytt? Vem kommunicerar socialförvaltningens beslut? Vi har under partnerskapets gång hanterat oenigheter som borde ha varit lösta innan de ens uppkommit. En del av det som skulle ha kunnat göras bättre är att kapa gräzonerna mellan olika ansvarsområden inom styrgruppen.
- Låta utvecklingen av IOP-avtalet ta den tid det behöver – förhast inte skrivelsen utan låt partnerskapsidén ta den tid den behöver för att formas på bästa sätt. Vi kan se att flera saker skulle ha kunnat undvikas om vi bara gett oss tid till att tänka lite mer under partnerskapsidéns bildande.
- Vara bättre förberedd för utmaningarna som kommer med att partnerskapdeltagarna går på sommarlov. Vad ställer vi för krav när skolnärvaron inte längre går att luta sig mot och hur kommuniceras dessa nya förutsättningar till målgruppen? Hela hanteringen med partnerskapets samverkanspartner blev plump med för kort framförhållning.

Tre framgångsfaktorer för partnerskapet?

- Hej främling!s tydliga värdegrund och partnerskapgruppens förmåga att skapa goda relationer med partnerskapdeltagarna.
- Café Tingshuset som fungerat som vardagsrum för 100 unga vuxna varje vecka.
- Den goda samverkan mellan partnerskapparterna Östersunds kommun och Hej främling! som kompletterat varandras styrkor och svagheter.

Typfall

Beskriv ett par typfall för att illustrera partnerskapets arbetsgång och resultat.

Person 1 var hotfull och arg första gången vi träffades. Hens förtroende för myndigheter existerade inte och hen förstod inte hur vi skulle kunna hjälpa till. Under partnerskapets gång har vi utvecklat en varm relation till personen som ofta kommer till oss på Café Tingshuset och ofta möter oss med ett stort leende och en varm kram.

Person 2 var glad att lära känna oss. Det tog tid innan vi fick kännedom om hens självskadebeteende och hur ledsen hen var. Under sommaren, som var en väldigt pressad situation för partnerskapdeltagarna, blev hen allt mer aggressiv och ställde allt större krav. Efter ett tredje avslag var hen tvungen att flytta från Attefallshuset. Sedan dess har personen rasat i vikt, men hen kommer ofta till oss på Café Tingshuset och möter oss alltid med glädje och vänlighet.

Person 3 var väldigt rädd när vi lärde känna hen och i behov av hjälp med vårdkontakter och advokat. Hen tydde sig direkt till oss och har sedan dess bara visat oss glädje och kommer till oss på Café Tingshuset ofta, även efter att hen tvingades flytta från Attefallshuset.

Person 4 var arg, kände sig missförstådd och hade problem med sociala koder i början när vi lärde känna varandra. Efter oro kring sin asylprocess som även innefattade en resa till Luleå – där han möttes av en av våra Hej främling!-kollegor som hämtade honom vid tåget och var med honom hela dagen – är hen så glad och tacksam för att ha kommit i kontakt med vår förening.

Person 5 var fast i kriminella nätverk och uttryckte suicidala tankar. Hen valde att flytta till annan ort för att kunna börja om på nytt. Vi har sedan dess behållit kontakten för stöd och sammanhang.

Person 6 fick sin ålder uppskriven vilket påverkade hens skolsituation som var personens enda trygghet, skolan vände sig till oss för stöd då personen i början var för blyg och rädd för att ta kontakt med oss. Idag kommer hen in avslappnat och pratar med våra deltagare, spelar spel och tyr sig till vår personal.

Person 7 verkade kaxig till en början och var väldigt arg över sommarens obligatoriska aktiviteter. Idag är hen glatt inställd till oss och kallar oss för sin familj.

Person 8 flyttade till Östersund från annan ort och kom i kontakt med oss via en inspirationsdag på Jämtlands gymnasium. När personen senare flyttade hit kände hen ingen och sökte sig till oss vid ett flertal tillfällen innan hen vågade ta kontakt. Idag är hen en flitig besökare och har fått många nya vänner genom oss.

Person 9 bodde tillfälligt i ett frivilligt familjehem när hen mot sin vilja kom i kontakt med Hej främling! och LivA första gången. Hen ville aldrig gå hemifrån utan stängde bara in sig på sitt rum hos sin värdfamilj. Hen ville bara vara ensam och upplevdes som djupt deprimerad varför värdfamiljen till sist

drog med hen till Café Tingshuset. Idag är denne en av föreningens mest flitiga besökare, deltar i samtliga av föreningens aktiviteter – allt från bokklubb till löpning- och har hittat flera nya vänner, både etablerade svenskar och nyanlända, som hen möter på daglig basis i caféet. Hen har tagit del av Hej främling!s samtalsgrupper och långsamt börjat sätta ord på sina känslor som är oerhört smärtsamma.

Samtliga i ursprungsgruppen har antingen haft behov av hjälp i kontakten med Migrationsverket, sjukvården eller socialförvaltningen. Samtliga deltagare har sett partnerskapgruppen som ersättare av sina tidigare gode män och visat uppskattning för denna möjlighet.

Partnerskapet relativt ett lärande, strategiskt och strukturellt perspektiv

Hur har partnerskapet kunnat bedrivas på ett sätt som normalt inte skulle kunnat ske i de ordinarie verksamheterna och vad innebär det för deltagarna och berörda parter?

Flexibel partnerskapform som kan följa samhällsutvecklingen utan massa tidskrävande beslutsgångar.

Kompletterande av varandras styrkor och svagheter som möjliggjorts genom IOP-samarbetet.

Samlad helhetsbild som gynnar både deltagare, partnerskapparterna och Hej främling!s ordinarie verksamhet.

Vår tydliga värdegrund som vi står orubbligt fast vid och som utgår ifrån mänskliga rättigheter, allas lika värde, inkludering, livskraft och värdefulla relationer samt respekt för att alla är olika.

Hej främling! är en organisation som man växer in i, men aldrig ut ur. Man kan alltid komma vidare, skapa gemenskap och relationer över ursprung, ålder och intressen samt lära sig ta ansvar genom att själv initiera och leda aktiviteter med stöd från oss.

Har några innovativa grepp prövats och vilket lärande och vilka mervärden har skapats?

Partnerskapet har genom stor lyhördhet och genuint engagemang som gått över mer traditionella arbetsroller varit helt avgörande för att kunna parera oväntade händelser. Hej främling! har fungerat som kittet mellan målgruppen och de myndigheter som annars bär det övergripande ansvaret men som i praktiken står långt ifrån varandra.

Att inkludera individer som tidigare varit i målgruppen som Credible messengers. På det sättet nå nätverk, förtroende, kontakter osv. Att visa på en annan väg.

Vi har genom att vända oss till knutpunktspersoner lyckats få fler i samma vänkrets att enklare kontakta oss genom att den initiala kontakten med knutpunktspersonen upprättats och på så sätt gett oss förtroende hos hens vänner.

Kartläggning av hemlösa på frivillig-lista.

Vilka insatser skulle målgruppen sannolikt fått om de inte ingått i målgruppen?

Målgruppen faller mellan stolarna och inga direkta insatser finns för att tillmötesgå målgruppens egentliga behov.

Utan partnerskapet hade deltagarna varit tvungna att flytta till Migrationsverkets boendeanläggningar och hade då mest troligt valt att bo runt hos kompisar från natt till natt istället. Utan partnerskapet

hade deltagarna inte haft särskilt goda förutsättningar till att skapa de rutiner som krävs för att framgångsrikt klara skolan. Partnerskapgruppen har genom nära personlig kontakt med partnerskapdeltagarna kunnat boosta dem med kunskap, påminnelser och omtanke för att underlätta upprätthållandet av de så väldigt viktiga rutinerna.

Utan partnerskapet hade få av partnerskapdeltagarna kommit i kontakt med Hej främling!s ordinarie verksamhet på samma sätt som man nu gjort genom partnerskapet och hade då gått miste om gemenskapen och det så viktiga sammanhanget som föreningen erbjuder. Genom Hej främling!s ordinarie verksamhet har deltagarna möjlighet att utöka sina nätverk med människor som tillhör det etablerade samhället och på så vis öppna dörrar som kan hjälpa till att hitta bostad, praktikplatser, jobb och ännu fler värdefulla sammanhang. Hej främling! erbjuder en form av hjälp till självhjälp som verkligen är stärkande för dessa unga vuxna i asylprocess.

- Dyrare vård av ännu trasigare människor
- Utanförskapets konsekvenser
- Hemlöshet
- Droger och annan kriminalitet
- Misslyckad skolgång
- Ovärdig hantering av människor
- Arbetslöshet
- ”Gömda människor” i Östersunds kommun som olagligt vistas i Sverige

Hur har styrgruppen och partnerskapsgruppens samarbete fungerat relativt styrning, ledning, genomförande och uppföljning?

Se ovan.

Sammanfatta kortfattat partnerskapets (möjliga) effekter och långsiktiga värde efter att det avslutats för målgruppen, parterna, övriga samarbetsparter och för samhället?

Ett 100-tal unga vuxna som kom till Sverige som ensamkommande barn har fått ett nytt sammanhang, lärt känna nya vänner och får tillgång till en mängd olika hälsofrämjande aktiviteter – dessutom får de praktisk hjälp och individuell stöttning som myndigheterna inte klarat av att ge.

Deltagarna har genom Hej främling! fått nya vuxna som är återkommande i deras liv, som finns där och stöttar och sätter gränser – dessutom har partnerskapet möjliggjort för tidigare HVB-personal att bevara kontakten med deltagarna som leder till att färre känner sig övergivna och bortkastade av människor de litat på.

Partnerskapet har gjort det möjligt för Hej främling! att börja jobba med problematiken kring Busstorget och när ungdomar och unga vuxna som varken Socialförvaltningen eller andra fritidsaktiviteter når.

10 kriminella som bytt spår sparar massor med personligt lidande och pengar.

Fler av Hej främling!s ideella initiativ blir mer långsiktigt hållbara då engagemanget och deltagandet växt ytterligare.

Implementering

Några viktiga frågeställningar kring implementering.

I det läge som partnerskapet är nu bedömer vi att den bästa åtgärden vore att förlänga LivA. För att kunna möta kraven som ställs på individerna för att kunna hitta egen försörjning och snabbt bli en del av det etablerade samhället krävs att vi tar till vara på de erfarenheter, relationer, nätverk och övriga framsteg som partnerskapet lett till.

Vi bedömer att det vore direkt förödande för både individ och samhälle att överge de deltagare som aktivt tagit del av partnerskapets insatser. Vi ser också stor potential när det kommer till att fortsätta utveckla koncept och verktyg som kan komma ännu fler människor i utanförskap till gagn. Att knyta närmare relationer med Arbetsförmedlingen, samordningsförbunden och Navigatorcentrum känns som ett naturligt steg för att ta till vara på de resultat som partnerskapet givit.

Café Tingshuset behöver fortsätta att fungera som en öppen dörr för dem som vill finna ett tryggt och varmt sammanhang – något som har varit en avgörande förutsättning i partnerskapet.

Vi är övertygade om att detta är ett framgångskoncept som bör spridas runt om i landet och en fortsatt satsning med Östersunds kommun skulle skapa goda förutsättningar för LivA i Sverige.

Partnerskapets samarbete med andra insatser

Hur har partnerskapet samarbetat med andra insatser för målgruppen och vad har det inneburit för insatserna i partnerskapet och vad har det haft för betydelse för deltagarna?

LivA-partnerskapet har jobbat nära HAMSAM kring hälsofrågor. Det har inneburit underlättande och tydlighet kring hälsofrågor som deltagarna burit på samt relationsfrämjande både får Hej främling! och HAMSAMS del. För deltagarna har det bidragit till ökad trygghet både inom partnerskapets insatser och på skolan.

Övriga kommentarer

Vi anser att fortsättningen av partnerskapet måste ses som ovärderligt ur både ett samhällsekonomisk och medmänskligt perspektiv. Vi är övertygade om att partnerskapets insatser påverkar välfärden, skapar ett mer inkluderande samhälle och öppnar dörrar för människor i fler former av utanförskap än det som insatsen inledningsvis skapades för. Vi önskar ökade satsningar på LivA som en förebyggande och främjande insats som motpol till reaktiva och mer kostsamma insatser där människor far illa.

Ett socialt hållbart Östersund behöver LivA!

Hej främling!- Tillsammans för innanförskap.

Bilaga 2 – LivA - beskrivning och redovisning av Östersunds kommun.

Vad har partnerskapet resulterat i?

Redovisa resultatet för partnerskapet?

Ökad skolnärvaro.

Sysselsättning över sommaren för samtliga (dels för att motverka ohälsa, dels för att använda tiden).

En breddad målgrupp som besöker Hej främling! dagligen i ett antal som vi inte ens fantiserade om när partnerskapet började.

Ett stort arbete kring gymnasielagen där Hej främling! och Café Tingshuset blivit en mötesplats för många ur målgruppen och därigenom samarbeten med Rädda Barnen, Röda Korset, Svenska kyrkan och till viss del Frälsningsarmén. Hej främling! har varit med och kartlagt vilka ungdomar som omfattas av lagen i Östersund. Det har i sin tur resulterat i en boendelösning där kommunen har ett IOP med Svenska kyrkan Östersund kring boendelösning. Dels har de tagit över Attefallshuset från Socialförvaltningen och Hej främling! samtidigt som de nyttjar en övergiven HVB-korridor. Hej främling! har därför inte längre någon uppgift när det gäller skolnärvaro för att få bo kvar. Det ligger på Svenska kyrkan. IOP:t med Svenska Kyrkan hade varit svårare att ingå om det inte redan fanns ett med Hej främling!

En identifiering av behov vi inte visste om. Ungdomar med PUT som straffat ut sig ur skola och boende och som nu vill ändra livsstil och bli ”en Svensson”. Här är lösningen inte identifierad, men det är däremot behoven, något som inte var klart för LivA-partnerskapet.

En rad aktiviteter för att möta gruppens behov. Des aktiviteter har även kommit andra till del. Det har varit allt från lovaktiviteter till läxläsning, föreläsningar och träffar.

Skapa förbättrade förutsättningar för unga vuxna i asylprocess:

O ja. Skolnärvaron har ökat. Man har skapat möjligheter att få hjälp med läxor, CV-skrivning och bostadssök. Man har hjälpt personer att söka uppehållstillstånd genom gymnasielagen. Man är en vuxenkontakt som når långt utanför målgruppen. Svårt att visa på en kontrollgrupp. Men kommunens beredskap för att göra något konstruktivt av gymnasielagen har definitivt ökat.

Resultat relativt specifika mål

- Kommunledningsförvaltningen skapar förutsättningar för god samverkan med relevanta verksamheter inom kommunen som till exempel socialtjänst, skola och fritidsverksamhet.

Den här rollen var viktig för att kunna genomföra partnerskapet. Varje verksamhet för sig har sina förutsättningar, ramar och inre logik. En guidning och medling mellan dessa olika världar har underlättat partnerskapet för att lösa upp knutar som det då och då annars lätt blir. I många fall var den här rollen en förutsättning för ett smidigt samarbete. Det betyder inte att samverkan har varit perfekt i alla sammanhang. Varje verksamhet har som sagt sitt regelverk att förhålla sig till och gör sina tolkningar. Ibland kuggar inte olika verksamheters regelverk och ramar i varandra så bra. För samarbetsandans skull är det då är det då bra att parterna förstår varför.

- Kommunledningsförvaltningen är behjälplig med att hitta kontakter, lokaler och kunskap om förändrade förutsättningar på grund av till exempel ändrade lagar och förordningar samt goda exempel från andra kommuner.

Jag uppfattar att Hej främling varit nöjda med de stöd de fått. Eftersom samarbetet ger sig in på områden vi tidigare inte varit inom har det varit viktigt att kunna öppna dörrar till de parter som visar sig vara viktiga utifrån de situationer som uppstår. Under den här perioden beslutades det om gymnasielagen och den trädde i kraft. Här tycker jag att vi var flera parter som hjälpte varandra att förstå den och dess konsekvenser.

- Kommunledningsförvaltningen tillhandahåller struktur för samverkan mellan Östersunds kommun och Hej främling!

En blandning av struktur och behov har fått styra samarbetet. I mer föränderliga perioder har vi haft mer kontakt och när arbetet hittat sin form och det varit färre förändringar har det kunnat rulla på med kortare avcheckningar. Men särskilt från början och under turbulenta perioder har det varit tätare avstämningar. Att vi i början och en vid behov haft ett tätt samarbete har varit en förutsättning för att förstå varandra och uppleva tillit till varandras förmågor. Det har också gjort arbetet flexibelt och har på så vis kunnat möta många av de behov som uppstått.

- Socialförvaltningens boenden för ensamkommande förbereder Hej främling! inför inflytten till lägenheterna.

Här hade vi gemensamt kunnat göra ett bättre arbete för att alla parter skulle förstå varandras förutsättningar bättre vid första inflyttningarna. Med tiden så hittade vi formerna och nya inflyttningar löpte på bra.

Icke förväntade resultat?

PUT-gruppen ovan som vill bryta med sitt nuvarande liv. Sommarskolan som Hej främling!

Alla personer som hittat till det som från början var LivA-verksamhet är betydligt fler än någon räknat med.

Beskriv förbättrings- och framgångsfaktorer

Tre områden som ni bedömer att ni borde bli bättre på eller som kan utvecklas ytterligare?

Sen dag ett ligger fokus på utveckling. Eftersom förutsättningar hela tiden förändras.

- Eftersom så många fler idag kommer till Hej främling! behövs fler personer för att möta mängden personer.
- Samarbetet med organisationerna runt gymnasielagsgruppen behöver utvecklas för att få ut mesta möjliga av de potentiella resurser som finns (ett arbete som redan pågår).
- Just nu behöver de som omfattas av gymnasielagen bättre förstå vad den innebär och vad de behöver göra för att kunna nå ett permanent uppehållstillstånd (inte lättbegripligt för någon).

Tre framgångsfaktorer för partnerskapet?

Det täta och informella samarbetet mellan kommun och Hej främling!

Hej främling! förmåga att möta individer där de är och skapa förtroende samt deras snabba lösningsfokuserade inställning.

Typfall

Beskriv ett par typfall för att illustrera partnerskapets arbetsgång och resultat.

Soc hade krav på sex veckors sysselsättning under sommaren för de som bodde i Attefallshus. Framförallt Jamtli skapade då många praktikplatser. Målgruppen hade svårt att se meningen med detta och tyckte mest att det var tvångsarbete. Hej främling! skapade då en sommarskola som de flesta då valde i stället. För att fylla den med innehåll tog man hjälp av externa parter som ville nå målgruppen. Till exempel så gjorde hälsopartnerskapet HAMSAM en pilotomgång av sina hälsogrupper.

Partnerskapet relativt ett lärande, strategiskt och strukturellt perspektiv

Hur har partnerskapet kunnat bedrivas på ett sätt som normalt inte skulle kunnat ske i de ordinarie verksamheterna och vad innebär det för deltagarna och berörda parter?

Ja. Socialförvaltningen såg inte att de kunde låta målgruppen bo kvar i deras försorg. De hade troligen inte heller utvecklat en mötesplats som sträcker sig utanför den primära målgruppen.

För den primära målgruppen har det betytt att man först och främst kunnat gå kvar i skola i Östersund samt ett krav på skolnärvaro som fått helt andra konsekvenser än man tidigare varit med om. Det har sin tur inneburit att de varit mer förberedda på att passa in i gymnasielagen.

Hur har samverkan, samordning och samarbetet fungerat och utvecklats mellan parterna (både på styrnings-, lednings- och handläggningsnivå)?

Vi har börjat i den ände vi trodde var viktigast. Det har varit månadsmöten mellan HF, samordnaren och Socialförvaltningen kring närvaro och partnerskapets framskridande. När det dykt upp frågetecken har de oftast rätats ut med informella samtal och träffar efter behov. Vad gäller personer inblandade har det varit ett ganska litet och informellt partnerskap.

Har några innovativa grepp prövats och vilket lärande och vilka mervärden har skapats?

Redan ett IOP i det här läget är innovativt. På det viset är väl det mesta här mer eller mindre innovativt.

Vilka insatser skulle målgruppen sannolikt fått om de inte ingått i målgruppen?

De hade haft att välja på att flytta till ett av migrationsverkets boende och sen blivit förflyttade en eller flera gånger till följd av Migrationsverkets minskning av sin verksamhet. Ett okänt antal hade förmodligen missat att söka uppehållstillstånd enligt gymnasielagen. Skola hade varit för den flitige.

I den breddade målgruppen hade inte så många nått Café Tingshuset då partnerskapet varit en ingång för de flesta som är där idag.

Hur har styrgruppen och partnerskapsgruppens samarbete fungerat relativt styrning,

ledning, genomförande och uppföljning?

Informellt med korta beslutsvägar, vilket underlättat i en föränderlig tid. Vi har dock haft några avstämningar med återkopplingar gentemot politiken.

Eftersom samarbetet skett i en mycket föränderlig tid när mycket har hänt har det handlat mycket om att reagera utifrån de behov och möjligheter som dyker upp.

Sammanfatta kortfattat partnerskapets (möjliga) effekter och långsiktiga värde efter att det avslutats för målgruppen, parterna, övriga samarbetsparter och för samhället?

- Fler klarar studierna.
- Fler får uppehållstillstånd enligt gymnasielagen
- Ökad hälsa och en förståelse för den situation man är i både i målgrupp och breddad målgrupp.
- Ett identifierande av flera nya behov under partnerskapets gång som annars missats och som därför kan mötas med olika lösningar beroende på behov.
- Både kommunen och Hej främling blir bättre på samarbetsformen IOP.
- Ett nytt IOP med Svenska kyrkan kring boendelösningar för en breddad målgrupp. Svårt att förutspå vart det tar vägen.
- En central mötesplats för unga vuxna i Östersund där många känner sig hemma.
- En möjlighet för personer att få fotfäste och sen avstamp mot det man vill i livet.
- Förhoppningsvis kommer ett antal personer att bättre kunna uppfylla sina livsmål och samtidigt som de är med och bygger Östersund.

Partnerskapets samarbete med andra partnerskap

Hur har partnerskapet samarbetat med andra insatser för målgruppen och vad har det inneburit för insatserna i partnerskapet och vad har det haft för betydelse för deltagarna?

Man har bland annat varit en bas för Kyrkans, Rädda barnens, Frälsningsarméns och Röda Korsets arbete gentemot hemlösa asylsökande där man varit en part som serverat mat till den målgruppen. Det har varit med och bidragit till de organisationernas arbete gentemot – i det här fallet – en breddad målgrupp. En del av dem har därigenom hittat till Hej Främlings övriga verksamhet. Det blev också en ingång till att vara med och kartlägga hemlösa och därigenom behov av boende för unga asylsökande – varav många sen fått uppehållstillstånd enligt gymnasielagen.

Implementering

SKL har visat intresse och vill veta mer om det här kan vara ett partnerskap att inspirera andra med.

Det finns en plan och ett förslag kring utveckling och förlängning av Liva. Beslut tas 2019-03-19 av Kommunstyrelsen.

Bilaga 3, Jamtlis redovisning av erfarenheter av LivA.

Vilka erfarenheter har ni av partnerskapet?

Se nedan...

Vilken har varit er roll?

Vi har varit samarbetspart i partnerskapet och erbjudit totalt sju praktikplatser. Fyra ungdomar har praktiserat på Jamtli.

Vi hade också en veckas introduktion på Jamtli där samtliga ungdomar i partnerskapet inbjöds. Veckan bestod av visningar av såväl samlingar som utställningar, uteområdet och djuren. Dessutom diskussioner kring partnerskapets upplägg och flera integrationsövningar som tagits fram inom ett Erasmus plus projekt, REHAC, där Jamtli deltar.

Två av killarna praktiserade i receptionen och två praktiserade tillsammans med mig som volontärasistenter.

De två som var i receptionen praktiserade som entrévakt och stod både i grinden till utomhusområdet och ibland inomhus. De praktiserade tillsammans med ungdomar som hade feriepraktik.

De två som var volontärasistenter deltog i olika volontäraktiviteter och bistod volontärerna som agerade som statister på området. De var också med och tog emot ungdomar från Italien under en vecka.

Samtliga fyra killar deltog i en fotoövning där de tog olika bilder från Jamtli. De fick relatera till bilderna dels utifrån den kunskap Jamtli kunde ge om deras utvalda bild och dels utifrån deras egen livserfarenhet. Därefter fick de skriva ut och sätta upp bilderna som en liten utställning i en lokal på området där de kunde visas för besökarna.

Vad har partnerskapet betytt för er på Jamtli?

I Jamtlis strategiplan ingår att arbeta för livslångt lärande, för social inkludering och för integration. Därför ligger detta partnerskap helt i linje med den verksamhet Jamtli ska utöva.

Partnerskapet har inneburit ett merarbete i form av handledartid, jämfört med den tid som planerats i verksamhetsplanen. Samtidigt har det givit oss en bättre kontakt med våra hyresgäster.

Jamtli är positiv till att även i fortsättningen kunna erbjuda praktikplatser och att samarbeta med parterna i LIVA i fortsatta partnerskap om det skulle bli aktuellt.

Vad har fungerat bra och vad har fungerat mindre bra?

De killar som valde att vara på Jamtli visade intresse och gjorde en god insats. I början då de tilldelades platser rådde dock en viss förvirring. Flera av de som fått plats hos Jamtli dök inte upp. Det visade sig senare att de istället valt att delta i Hej främlings! verksamhet på Tingshuset.

Informationen till de deltagande ungdomarna från kommunens sida var bristfällig. Beslut togs snabbt inpå och ungdomarna var till en början mycket lite motiverade. Vi samarbetade dock bra från de olika

aktörernas sida för att motivera ungdomarna till att delta i verksamheten. I slutändan upplevde vi att de som deltagit såg en mening med sin praktik och att de hade fått nya kunskaper och kontakter tack vare den.

Det var olyckligt att förutsättningarna var så olika för olika ungdomar inom samma verksamhet på Jamtli. De feriepraktiserande ungdomarna arbetade kortare period och fick lön av kommunen. Dessa LivA-killar fick ingen lön. Detta var de missnöjda med. De hade svårt att ta till sig att de ju istället fick bostäder och uppehälle betalt av kommunen. En symbolisk lön hade nog räckt för att motivera dem bättre.

Vad kunde ha gjorts annorlunda?

Kommunen borde ha planerat in praktiken redan då man erbjöd ungdomarna boendet i Attefallshusen. De var sedan tidigare informerade om att de måste gå i skola för att få bo i husen. Nu upplevde de att det tillkom ett nytt krav om praktik. Några av dem hade svårt att se hur de kunde dra nytta av praktiken.

Övrigt du vill framhålla?

Jamtli har genom partnerskapet fått fler erfarenheter av att ta emot praktikanter med de svårigheter som dessa killar har. Deras omständigheter gör dem mycket psykiskt sköra och det kräver både tid och kompetens att skapa en meningsfull praktik för dem. Tack vare partnerskapet har vi kunnat öka den kompetensen på Jamtli.

Som framgår av utställningen så är Jamtli en mycket bra plats för att lära sig om den svenska kulturen samtidigt som man som nyanländ kan se likheter med den egna kulturen och få en känsla av att höra hemma.

Om det blir fler tillfällen skulle jag gärna se att vi gjorde mer av ett gemensamt program för hela gruppen. Och att hela gruppen kunde få ta del av mer handledartid av oss från Jamtli tillsammans med personal från Hej Främling.

Bilaga 4, Studieförbundet Vuxenskolan redovisning av erfarenheter av LivA.

Vilka erfarenheter har ni på Studieförbundet Vuxenskolan av partnerskapet?

Vi var enbart med i början av partnerskapet vid planeringsfasen då vi deltog vid flera möten. Vi la ner mycket tid men det blev nästan ingen verksamhet som vi sedan var involverad i. HF gav aldrig besked om vilken budget det fanns för att arrangera olika verksamhet trots att vi frågade efter det flera gånger. Vi försökte även sätta ihop några olika koncept samt frågade om vad som önskades att vi anordnade men fick negativt besked från Hej Främling! att det inte var aktuellt för deltagarna när de väl hade kommit på plats.

Den 4 april genomförde vi en träff på temat Samtal om Sverige. Vi hade en kollega som höll i den träffen och som även försökte knyta kontakt med ungdomarna. Kollegan – som idag har slutat på SV – hängde även på Tings några gånger utan det gav något resultat, det var trögt.

Den 20 juli 2018 höll vi på SV en träff i Vardagsekonomi, fyra av deltagarna deltog. Inga fler aktiviteter har genomförts.

Vilken har varit er roll?

Vi fick aldrig någon riktig roll trots våra ansträngningar att länka ihop oss som det var tänkt från början.

Vad har partnerskapet betytt för er på Studieförbundet Vuxenskolan?

Inte så mycket, det tog tid i början men det har inte gett så mycket. Vi hade önskat att vi hade kunnat få vara med som en samverkanspart i verksamheten, men det ledde inte till något.

Vad har fungerat bra och vad har fungerat mindre bra?

Ekonomiträffen i juli var intressant men gav inget mer.

Vad kunde ha gjorts annorlunda i partnerskapet?

Inom SV upplever vi att HF var ganska ”stängda” och kontakten med oss avtog. Det blev mest planeringsmöten, vi borde kunnat hjälpa till mer! Vi undrar varför budgeten var ”hemlig” och vilka verksamheter som fanns som kunde beröra oss. Vi är gärna en samverkanspart i verksamheten även om vi inte är initiativtagaren till aktiviteter och hjälper till med det vi kan. Det kan vara så att det är lättare att bygga verksamhet för de nu när de har etablerat sig mera.

Övrigt

Vi hade stora förhoppningar att vara en samarbetspart men har under hösten 2018 och fram till idag inte haft någon kontakt med partnerskapet. Men som sagt vi vill gärna samverka i framtiden.

Bilaga 5, NyttoSam – vår beräkningsmodell

Payoffs modell NyttoSam har sitt ursprung i ett annat samhällsekonomiskt verktyg, SamPop. Under år 2007 tog Payoff över rättigheterna till SamPop från Arbetslivsresurs AB. SamPop togs ursprungligen fram av Samhall Resurs AB för drygt tio år sedan. Därefter har modellen vidareutvecklats och uppdaterats och fått namnet NyttoSam.

Med stöd av NyttoSam genomför Payoff utvärderingar och analyser av verksamhet och insatser, som syftar till att minska utanförskapet i samhället och som ska leda till att individernas självförsörjningsgrad ökar. Uppdraget inbegriper utbildning riktad mot uppdragsgivaren, support under uppgiftsinsamlingen, ev. delrapporter samt en slutrapport som redovisas direkt hos kund. Successivt har även vårt samhällsekonomiska kunnande utvecklats och idag gör Payoff även på uppdrag beräkningar och utvärderingar kopplat till investeringar i välfärden, bostadsområden, skolor/utbildning m.m. Fokus i dessa uppdrag kan vara att utgå från vilka ekonomiska resultat och effekter som uppstår relativt den förändring som insatsen har för berörda deltagare och/eller olika aktörer och myndigheter (organisationsperspektivet).

Kortfattat fungerar NyttoSam på följande sätt: genom att kartlägga en individs livs- och försörjningssituation under en period av 12 månader FÖRE en åtgärdsperiod och sedan jämföra detta med motsvarande situation under en period av 12 månader EFTER åtgärden beräknar NyttoSam de ekonomiska effekter som uppstått. Effekterna beräknas för såväl samhället som helhet, som för olika aktörer. De aktörer som redovisas separat i programmets standardversion är kommun/stad, landsting/region, Försäkringskassa, Arbetsförmedlingen, övrig stat, staten totalt, försäkringsgivarna (via inbetalningar till avtalsförsäkringarna) och individen själv.

NyttoSam ska ses som en modell, som visar storleksordningen på utfallet av de vidtagna åtgärderna för samhället och respektive aktör. Utfallets precision är till stor beroende av kvaliteten på inmatade uppgifter – ju bättre underlag desto säkrare att utfallet är pålitligt.

Modellens struktur bygger på de lagar, regler och system som gäller i dagens samhälle samt ett antal antaganden och avgränsningar, se nedan. Skattelagstiftningen, socialförsäkringssystemet, standardkostnader för olika offentliga tjänster, högkostnadsskydd samt regler för olika arbetsmarknadsåtgärder är några av de delar som ingår i modellen.

Trots modellens solida och matematiskt korrekta karaktär vill vi inom Payoff betona att alla de ekonomiska konsekvenserna, som är kopplade till en individs rehabilitering är svåra att identifiera, mäta och beräkna. Särskilt komplicerat är att beräkna det ekonomiska värdet av ”mjuka” s.k. ”icke-ekonomiska” effekter, som förhöjd livskvalitet, bättre hälsa, minskat lidande m.m. Vi har därför valt att inte ta med sådana effekter i våra kalkyler. Den marginella osäkerhet som finns i programmets utfall gör att vi avrundar de beräknade värdena till jämna tusentals kronor.

Följande avgränsningar och antaganden har gjorts:

- Inga undanträngningseffekter förekommer. Skapade jobb är ytterligare jobb på arbetsmarknaden.
- Alla resursbesparingar kan omfördelas och användas där behov föreligger även i det korta perspektivet.

- Ev. inkomstökningar för individen leder till ökad konsumtion i samhället, inget sparande förekommer.
- Alla ekonomiska konsekvenser gäller i ett "första led". Eventuella s.k. multiplikativa effekter – effekter i nästkommande led – ingår således inte.
- Enbart ekonomiska effekter ingår i analysen. Eventuella "icke-ekonomiska" effekter på livskvalitet och välbefinnande prissätts inte och ingår därmed inte heller i beräkningarna.
- De ekonomiska effekter som ingår gäller bara den specifika individen. Eventuella spin-off effekter som uppkommer för familj och omgivning ingår inte.
- Programmet förutsätter att allt som produceras av de personer som arbetar/ kommer i arbete är efterfrågat på marknaden.
- Den intäkt som staten har i form av olika indirekta skatter bygger på den produktion som individen åstadkommer och inte den konsumtion som han/hon kan orsaka.
- De indirekta skatterna (punktskatter och mervärdesskatter) som påläggs vid beräkningarna av effekter på BNP bygger på ett genomsnitt av alla olika skattesatser som förekommer.
- Programmet förutsätter att utbetalade lönebidrag alltid är anpassade till individens produktivitet, innebärande att arbetsgivaren inte kan göra någon vinst på den del av produktionen som denne kompenseras för med lönebidrag.
- Lönebidraget står i omvänd relation till individens produktivitet.

Förklaring till några av nyckeltalen i Nyttosam:

- *Intäkter*; för samhället skapas intäkter genom att en person kommer i egen försörjning i ett arbete. Alternativt skapas intäkter genom att en person inte längre tar del av vård eller andra insatser som kräver arbetskraft. En deltagare som har ett försörjningsstöd innan insatsen och som har inkomst av lön efter insatsen skapar intäkter genom minskade kostnader för de resurser som frigjorts vid handläggningen. Kommunen har också minskade kostnader för försörjningsstödet samt ökade skatteintäkter. Motsatsen kan också gälla att en person efter en insats inte har skapat intäkter utan genererat högre kostnader genom att det t ex funnits ett behov av rehabilitering.
- *Kostnader*; avser de resurser som insatsen använt för att genomföra insatsen, både egna och eventuellt externa kostnader ingår.
- *Lönsamhet*; beräknas som skillnaden mellan intäkter och kostnader.
- *Återbetalningstid*; den tid det tar för insatsen att nå "break-even", vilket innebär att insatsens intäkter är lika stora som kostnaderna.
- *Potential*; vi har tagit fram en schablon för den genomsnittliga årliga kostnaden för att en person inte arbetar och till denna kostnad adderas den faktiska kostnaden för typfallens förbrukning av vård, omsorg och handläggning.
- *Verkningsgrad*; är också ett eget framtaget nyckeltal kopplat till Nyttosam. Verkningsgraden beskriver hur stor andel av deltagarens samhällsekonomiska kostnad som frigörs under det första året efter att deltagaren lämnat insatsen alternativt när resultatavstämningen gjorts. Kostnaden är beräknad utifrån dennes utanförskap under en period av 12 månader före insatsen. Exempel; om kostnaden initialt är 600 000 kr och det skapas ett värde på 120 000 kr under en period av 12 månader efter insatsen/resultatavstämningen motsvarar det en verkningsgrad på 20 procent. Den årliga samhällsekonomiska kostnaden för utanförskapet (600 000 kr i vårt exempel) är baserat

dels på det produktionsvärde som skapas av en vuxen person med 27 150 kr i månadslön utan lönesubvention, dels på personens konsumtion av samhälleliga resurser.

Ovanstående nyckeltal är de vanligaste vi relaterar till men vi redovisar också ytterligare nyckeltal kopplat till kostnaderna för insatsen. Nyckeltalen presenteras också baserat på utfallet på kort sikt, 12 månaders efterläge, i vanliga fall efter att deltagaren kommit i t ex arbete, studier eller någon annan av de resultatmått som är aktuella för insatsen. Alternativt redovisas nyckeltalen på fem år, medellång sikt, som bygger på en prognos av resultatet efter ett år.